

บทที่ 5

ปฤจฉาวาที

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อได้ศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้วผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายของปฤจฉาวาทีได้ถูกต้อง
2. จำแนกประเภทของปฤจฉาวาทีเกี่ยวกับภาษาที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง
3. ระบุประเภทของปฤจฉาวาทีไม่เกี่ยวกับภาษาที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง
4. จำแนกประเภทของปฤจฉาวาทีนอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่องได้ถูกต้อง

ข้อข่ายเนื้อหา

1. ความหมายของปฤจฉาวาที
2. ปฤจฉาวาทีเกี่ยวกับภาษา
3. ปฤจฉาวาทีไม่เกี่ยวกับภาษา
4. ปฤจฉาวาทีนอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง

เนื้อหาในบทที่แล้วได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องการใช้เหตุผลแบบนิรนัยและแบบอุปนัย สำหรับบทนี้จะเป็นการใช้เหตุผลแบบหลอกล่อที่เรียกว่าปฤจฉาวาทิ ซึ่งเป็นเหตุผลแบบที่ทำให้หลงเห็นจริงตามไปด้วย คนทั่วไปที่ได้ฟังการใช้เหตุผลแบบนี้แล้วมักจะดูเหมือนว่าเป็นการใช้เหตุผลที่แท้จริงถูกต้อง แต่ความจริงแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ขอให้ดูตัวอย่างการใช้เหตุผลหลอกล่อต่อไปนี้... ต้นบอกกับตัมว่า “ตัมได้ยินคนเขาวานายมีความสามารถที่จะพูดให้คนเชื่อและทำตามได้ใช่หรือเปล่า” ตัมตอบว่า “ใช่... แล้วไง” ต้น “ถ้านายแน่จริงลองใช้ความสามารถพูดให้ฉันเชื่อและทำตามคำพูดคูชิ” ตัม “ได้เลย... จะใช้สถานการณ์แบบไหนละ” ต้น “เอาอย่างนี้ก็แล้วกันนายลองใช้ความสามารถพูดหลอกให้ฉันเชื่อแล้วลงไปในสระน้ำนี้ได้หรือเปล่านั้น” ตัม “ฉันพูดหลอกให้นายลงไปในสระน้ำไม่ได้หลอก... แต่ถ้าพูดหลอกให้นายขึ้นจากสระน้ำทำได้แน่ ๆ” ต้น “จริงนะ” ตัม “จริง... ไม่เชื่อลองคูชิ” ว่าแล้วนายต้นก็ลงไปในสระน้ำโดยทันทีแล้วตะโกนบอกตัมด้วยความมั่นใจว่า... ต้น “อ้าว... แน่จริงนายลองใช้ความสามารถพูดหลอกให้ฉันเชื่อแล้วขึ้นจากสระคูชิ” ตัม “มันเป็นเรื่องของนายลงไปแล้วไม่ขึ้นจะอยู่ในสระจนแก่ตายก็ตามใจ... นั้นไปหละ” จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่าตัมสามารถใช้เหตุผลหลอกล่อให้ต้นปฏิบัติตามได้โดยต้นไม่รู้ตัวเองกำลังถูกหลอก เพราะกว่าจะรู้ว่าตัวเองถูกหลอกก็ต่อเมื่อได้เข้าไปเป็นผู้กระทำอยู่ในสถานการณ์นั้นจนสำเร็จเรียบร้อยแล้ว เหตุผลในลักษณะนี้มีกลุ่มบุคคลได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายมากมายโดยผู้ถูกหลอกไม่ทันจะรู้ตัว เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างถูกต้องจึงได้นำเนื้อหาเรื่องปฤจฉาวาทิหรือการใช้เหตุผลหลอกล่อมาบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษารายวิชาตรรกศาสตร์เบื้องต้นนี้ด้วย ประเด็นที่นำมาเป็นหัวข้อในการศึกษาได้แก่ ความหมายของปฤจฉาวาทิ ปฤจฉาวาทิที่เกี่ยวกับภาษา ปฤจฉาวาทิที่ไม่เกี่ยวกับภาษา และปฤจฉาวาทินอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า เมื่อได้ศึกษาเรื่องนี้ผ่านไปแล้วผู้ศึกษาสามารถ บอกความหมายของปฤจฉาวาทิ จำแนกปฤจฉาวาทิเกี่ยวกับภาษา ปฤจฉาวาทิที่ไม่เกี่ยวกับภาษา และปฤจฉาวาทินอกแบบชนิดที่พูดไม่เข้าเรื่องได้ถูกต้อง สำหรับรายละเอียดในแต่ละหัวข้อจะได้นำมาศึกษาตามลำดับต่อไป

5.1 ความหมายของปฤจฉาวาทิ

ปฤจฉาวาทิหรือการใช้เหตุผลหลอกล่อ หมายถึง *ความผิดพลาดหรือความสับสนในการใช้เหตุผล ซึ่งการใช้เหตุผลแบบนี้จะทำให้ผู้ฟังเกิดความหลงงมงายที่ที่ไม่รู้ว่าหมายถึงอะไรกันแน่* สำหรับนักวิชาการทางตรรกศาสตร์ในประเทศไทยเรียกชื่อกันี่ต่างกัน เช่น ปฤจฉาวาทิหรือความ

พันเพื่อ^๑ เหตุผลวิบัติ^๒ ความผันแปร^๓ การละทิ้งเหตุผล^๔ การอ้างเหตุผลผิด^๕ กล่าวโดยสรุปการให้เหตุผลหลอกล่อจัดแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) *ปฏัจฉนาที่เกี่ยวกับภาษา* 2) *ปฏัจฉนาที่ไม่เกี่ยวกับภาษา* และ 3) *ปฏัจฉนาที่นอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง* รายละเอียดของแต่ละแบบเราจะได้ศึกษาตามลำดับดังนี้

5.2 ปฏัจฉนาที่เกี่ยวกับภาษา (Fallacies Language)

ปฏัจฉนาที่เกี่ยวกับภาษา หมายถึงเหตุผลวิบัติทางแบบแผน อันเป็นผลเนื่องมาจากกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ไม่รัดกุมเพียงพอ และผู้ใช้ภาษาชอบพลิกแพลงเพื่อความสละสลวย จึงเปิดช่องโหว่ให้มีความกำกวมในภาษาเกิดขึ้น ซึ่งมีได้หลายแบบ ได้แก่

5.2.1 คำพูดมีความหมายหลายอย่าง (Fallacy of Equivocation) ได้แก่ การใช้คำที่เป็นยুক্তิตละ คือ ใช้คำ ๆ เดียวให้มีความหมายได้หลายอย่าง เพื่อให้เข้าใจในเรื่องชัดเจนขอให้ดูกรณีตัวอย่างต่อไปนี้ มีเรื่องเล่าอยู่ในนิทานพื้นบ้านของภาคอีสานเรื่องบักเซียงเหมียงอยู่ตอนหนึ่งขอตั้งชื่อเรื่องในตอนชื่อว่า “บักเซียงเหมียงต้มแกว” คำว่าแกวเป็นชื่อที่คนภาคอีสานใช้เรียกชื่อคนกลุ่มหนึ่งในสมัยก่อน ปัจจุบันคนกลุ่มนี้ก็คือชาวนวนหรือเวียดนาม คนแกวเป็นกลุ่มคนที่ชอบเดินทางเข้ามาค้าขายในประเทศไทยและต้องเดินทางผ่านเข้ามาทางภาคอีสาน เรื่องมีอยู่ว่า ในวันหนึ่งบักเซียงเหมียงคิดหาวิธีที่จะต้มพ่อค้าแกวกลุ่มนี้และสังเกตเห็นว่าที่หน้าวัดของหมู่บ้านนั้นมีแม่น้ำไหลผ่านตลอดปี แต่ที่ตรงนั้นน้ำตื้นสูงประมาณระดับเข่าและเป็นทางข้ามของคนเดินทางที่สามารถเดินข้ามตรงนี้ได้ บักเซียงเหมียงสังเกตเห็นคนกลุ่มพ่อค้าแกวที่ใช้เส้นทางนี้ในการเดินทางค้าขายกับคนไทยด้วย ในวันหนึ่งบักเซียงเหมียงจึงไปดักรอกกลุ่มพ่อค้าแกวที่ทางข้ามน้ำตรงหน้าวัดนั้น เมื่อกลุ่มพ่อค้าแกวเดินทางมาถึงบักเซียงเหมียงจึงถามว่า “พวกเจ้าลืปากันไปใส” พ่อค้าแกวตอบว่า “สิข้ามน้ำไปฝั่งโน้น” บักเซียงเหมียง “ปาดโท...เจ้าคือสิข้ามได้ น้ำออกกว้าง” พ่อค้าแกว “ข้ามบ่ได้จั่งได้...ข่อยข้ามมาหลายเทือแล้ว” บักเซียงเหมียง “จั่งชั้นลงพนนกันบ่ละ” พ่อค้าแกว “มา...เอาเลย...ตกลงจั่งได้ละ” บักเซียงเหมียง “เอาจั่งชี้ชะ...ชั้นเจ้าข้ามน้ำได้อีหลี...ข่อยเสียเงินให้เจ้า

^๑ จ้านงค์ ทองประเสริฐ, *ตรรกศาสตร์ ศิลปะแห่งการนิยามความหมายและการให้เหตุผล*, หน้า 461.

^๒ กิรติ บุญเจือ, *ตรรกวิทยาทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2532), หน้า 57.

^๓ อมร โสภณวิเศษฐวงศ์, *ตรรกวิทยานिरันย*, พิมพ์ครั้งที่ 7, หน้า 179.

^๔ ปรีชา ช่างขวัญอินและคณะ, *การใช้เหตุผล : ตรรกวิทยาเชิงปฏิบัติ*, หน้า 161.

^๕ สิทธิ บุตรอินทร์, *ตรรกศาสตร์วิชาการใช้เหตุผล*, หน้า 239.

หนึ่งบาท...ถ้าพวกเขาเข้ามาได้...พวกเขาต้องเสียเงินให้ช้อยหนึ่งบาท” พ่อค้าแถว “ตกลง...” แล้วกลุ่มพ่อค้าแถวจึงพากันเดินลุยน้ำข้ามไปยังอีกฝั่งหนึ่งตามที่เคยข้ามมาแล้ว บักเซียงเหมียงเห็นดังนั้นจึงวิ่งขึ้นไปบนศาลาวัดหิบบาตรหนึ่งลูกเดินลุยน้ำข้ามไปหากกลุ่มพ่อค้าแถวแล้วบอกว่า “เอาเงินมาใส่ให้เต็มบาตรซะดีๆ พวกเขาแพ้นันช้อยแล้ว” พ่อค้าแถว “แพ้งังได้...ช้อยกะยังข้ามน้ำมาได้แล้วนี้เด เจ็บเห็นดี” บักเซียงเหมียง “จ้งแมนเห็นกักกับตา...พวกเขาบ่ได้ข้ามน้ำ...แต่ว่าพวกเขาพากันลุยน้ำ...เอาเงินมา” พ่อค้าแถว “ฮ่วย...คือว่าจ้งซัน” คำพูดของบักเซียงเหมียงนี้ได้สร้างความฉงนสนเท่ห์ให้กับกลุ่มพ่อค้าแถวเป็นอย่างมากเพื่อตัดความรำคาญไม่ยอมต่อล้อต่อเถียงต่อไปจึงหิบบเงินใส่ลงไปในบาตรหนึ่งบาท แล้วพูดว่า “เอาไปซะหนึ่งบาท” บักเซียงเหมียง “มันบ่แมนเงินเหรียญหนึ่งบาท...แต่มันเป็นเงินหนึ่งบาทที่ช้อยอ้อมอยู่นี้แหลม” พ่อค้าแถว “???” ในกรณีนี้คำพูดที่เป็นปัญหาก็คือคำว่า “ข้ามน้ำ” ในความหมายของบักเซียงเหมียงหมายถึง ยกเท้าก้าวข้ามเหนือแม่น้ำจากฝั่งหนึ่งไปเหยียบลงยังอีกฝั่งหนึ่งโดยที่น้ำมิได้เปียกเท้าแต่กลุ่มพ่อค้าแถว หมายถึง การเดินลุยน้ำจากฝั่งหนึ่งผ่านไปยังอีกฝั่งหนึ่ง และ คำพูดที่ออกเสียงว่า “บาท” คำนี้บักเซียงเหมียงหมายถึง ภาชนะที่ภิกษุสามเณรใช้รับอาหารบิณฑบาต แต่กลุ่มพ่อค้าแถว หมายถึง มาตราเงินตราของไทยมีค่าเท่ากับร้อยสตางค์ คำนี้ถ้าเป็นภาษาเขียนจะไม่เป็นปัญหาไม่จะวางอยู่ในส่วนไหนของประโยค โดยรูปศัพท์ก็จะทำให้เห็นความหมายแตกต่างกันชัดเจน, อีกกรณีหนึ่ง มีคนขับรถไปตามถนนเห็นตำรวจกำลังตั้งด่านตรวจอยู่ข้างหน้า พอตำรวจเห็นรถคันดังกล่าวก็ส่งสัญญาณให้คนขับหยุดรถ เมื่อรถหยุดตำรวจก็เดินมาที่คนขับพร้อมกับพูดว่า “ขอตรวจใบขับขี่รถยนต์ด้วยครับ” คนขับรถ “ไม่ให้ตรวจครับ” ตำรวจ “ทำไมจึงไม่ให้ตรวจครับ ขอทราบเหตุผล” คนขับรถ “นั่นไงป้ายที่ตั้งอยู่บนถนนเขียนข้อความเอาไว้ว่า *หยุดตรวจ* แล้วทำไมคุณตำรวจจึงยังมายืนตรวจอยู่ละครับ” ตำรวจ “???” ในกรณีอื่นอีก เช่น คำว่า “ตา” ในข้อความว่า “ท่านมีตาดูที่ทึบที่ควรใช้งานให้คุ้ม” (คำกำกวม คำว่า “ตีกา” ในข้อความว่า “พระจับตีกาไม่เป็นอาบัติ” (คำกำกวม) คำว่า “ลูกเสือ” ในข้อความว่า “ลูกเสือพวกนี้กินน้อย นอนน้อย และชุกชนมาก” (คำกำกวม)

5.2.2 โครงสร้างของประโยคเปิดทางให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง (Fallacy of Amphiboly) ได้แก่ รูปคำทางไวยากรณ์กำกวม การอ้างเหตุผลที่ผิดตามความในข้อนี้ไม่ใช่อยู่ที่ศัพท์ แต่อยู่ที่โครงสร้างของประโยค และเราก็จะถือเอาความหมายนั้นในทางเข้าข้างตัวเอง จึงไม่อาจยืนยันได้ว่า ความหมายด้านไหนถูกต้องจริงๆ และความหมายด้านไหนผิดจริงๆ เช่น ในการสร้างบ้านหลังหนึ่ง เจ้าของบ้านตกลงที่จะจ่ายค่าจ้างให้กับผู้รับเหมาเมื่องานเสร็จในแต่ละงวดตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาจ้าง พอถึงงานงวดที่ 3 สัญญาจ้างเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า “...จ่ายเงินงวดที่สามเมื่อผู้รับเหมาได้ใส่วงกบประตูหน้าต่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว” เมื่อผู้รับเหมาขอเบิกเงินงวดที่ 3 ตามสัญญาจ้าง ผู้จ้างมาตรวจงานก็บอกกับผู้รับเหมาว่า ผู้รับเหมายังมีได้ใส่วงกบประตูหน้าต่างให้

เสร็จเรียบร้อยตามสัญญาจ้างจึงบอกให้ผู้รับเหมานำประตูและหน้าต่างมาใส่ให้เรียบร้อยก่อนจึงจะเบิกเงินงวดที่ 3 ตามสัญญาจ้างได้ ผู้รับเหมาก็ยืนยันว่าได้ใส่วงกบประตูหน้าต่างเสร็จเรียบร้อยตามสัญญาจ้างแล้ว งานงวดต่อไปจึงค่อยนำประตูและหน้าต่างมาติดที่วงกบของประตูและหน้าต่างต่อไป เห็นหรือไม่ว่าประโยคนี้นี้เป็นประโยคกำกวม กล่าวคือ โครงสร้างของประโยคเปิดทางให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง ต่างฝ่ายก็จะถือเอาความหมายนั้นในทางเข้าข้างตัวเอง จึงไม่อาจยืนยันได้ว่า ความหมายด้านไหนถูกต้องจริง ๆ และความหมายด้านไหนผิดจริง ๆ ตัวอย่างในกรณีอื่น เช่น ประโยคว่า “คนเหยียบลิงตายต้องเป็นคนว่องไวมาก” (*ประโยคกำกวม*), “พื้นพระตงน้ำไม่บาป” (*ประโยคกำกวม*), “ไบพลูนี้ป้อนอนได้” (*ประโยคกำกวม*), “ไม่ได้พบกันนาน นมโตขึ้นเป็นกองเลย” (*ขาดวรรคตอน*), “ขานี้กินแล้วแข็ง แรงไม่มี โรคภัยเบียดเบียน” (*ขาดวรรคตอน*). ครูเวรลงบันทึกว่า “วันนี้ครูใหญ่มา” วันต่อมาครูใหญ่ลงบันทึกแก้ผิดว่า “เมื่อวานครูเวรไม่มา” (*เน้นให้เข้าใจผิดว่ามาทุกวันเฉพาะเมื่อวานเท่านั้นที่ไม่มา*)

5.2.3 ออกเสียงผิด (Fallacy of accent) ได้แก่ การเน้นคำพูดหรือการออกเสียงผิด ทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิด แต่เมื่อผู้ฟังได้พิจารณาถึงบริบทอื่น ๆ ก็จะเข้าใจว่าผู้พูดได้ออกเสียงผิด ทำให้เข้าใจไม่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น มีคนเขียนการ์ตูนล้อเลียนก่อนข้างตลก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2551 คนไทยคงจำเหตุการณ์ที่ศาลฎีกาได้ตัดสินคดีเกี่ยวกับการซื้อที่ดินแถวถนนรัชฎาภิเศกของภรรยาอดีต นายกรัฐมนตรีของไทยท่านหนึ่ง ขณะอดีตนายกรท่านนี้ได้พักอาศัยอยู่ในต่างประเทศ ศาลฎีกาได้ตัดสินให้ท่านมีโทษจำคุกสองปี อดีตนายกรท่านนี้ก็ออกมาให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนในลักษณะว่า ท่านไม่ได้รับความเป็นธรรม ต่อมาในต้นปี พ.ศ. 2552 มีผับแห่งหนึ่งชื่อว่า “ซันติกา” อยู่ในกรุงเทพฯ ถูกไฟไหม้และมีคนตายเป็นจำนวนมากสื่อมวลชนได้ลงเป็นข่าวใหญ่ติดต่อกันอยู่หลายวัน ต่อมาจึงมีคนนำมาเขียนเป็นการ์ตูนล้อเลียนซึ่งข้อเท็จจริงการล้อเลียนนี้จะเกี่ยวกับเรื่องของอดีตนายกรท่านนี้หรือไม่ผู้เขียนไม่ขอยืนยันแต่ผู้เขียนคิดว่าตัวอย่างนี้เป็นตัวอย่างที่ดีที่จะนำมาอธิบายเรื่องนี้ให้เข้าใจได้ง่ายเรื่องนี้มีอยู่ว่า การ์ตูนตัวที่หนึ่งเป็นชาวต่างชาติพูดว่า “นายครับ...ผมมารับเงินค่าจ้างครับ” การ์ตูนตัวที่สองเป็นคนไทย “งานที่ใช้ให้ทำสำเร็จหรือยัง” การ์ตูนตัวที่หนึ่ง “ผมได้เผามันเรียบร้อยแล้วครับนาย” การ์ตูนตัวที่สอง “ไหนขอดูหน่อยซิ...มีหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าไงบ้าง” การ์ตูนตัวที่หนึ่ง “นี่ไงครับหนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวว่าใหญ่...ซันติกาถูกเผามีคนตายเกินครึ่งร้อย” การ์ตูนตัวที่สอง “เฮ้ย...ผมไปซื้อคุณไปเผาศาลฎีกา ไม่ได้ให้คุณไปเผาซันติกา” การ์ตูนตัวที่หนึ่ง “???” ผึ้งอ่านคำว่า “ศาลฎีกา” กับคำว่า “ซันติกา” ออกเสียงเหมือนกัน ในกรณีนี้จึงเป็นการเข้าใจผิดเพราะการออกเสียงผิดนั่นเอง อีกกรณีหนึ่ง มีนักศึกษาหญิงคนหนึ่งเดินทางมาจากภาคอีสานเพื่อมาทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ และเมื่อเลิกงานเธอก็ไปสมัครเรียนภาคค่ำในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในโรงเรียนแห่งหนึ่ง และวันหนึ่งเธอเดินตรงเข้าไปหาอาจารย์ฝ่าย

ปกครองแล้วกล่าวกับอาจารย์ว่า “อาจารย์จะช่วยหนูด้วย หนูมีปัญหาเรื่องเซ็กคะ” อาจารย์ฝ่ายปกครองไม่รู้จะทำอย่างไรดีจึงพูดว่า “เอาอย่างนี้ก็แล้วกันครูแนะนำเธอไปปรึกษากับครูที่เป็นผู้หญิงด้วยกันน่าจะเหมาะสมกว่า” ว่าแล้วนักศึกษาที่ยื่นกระดาษใบหนึ่งให้พร้อมพูดว่า “นี่ไงคะเซ็กที่มีปัญหา หนูนำไปขึ้นเงินแล้วไม่ได้คะ” อาจารย์ฝ่ายปกครอง “อ้อ...จั้นเธอไปแจ้งความกับตำรวจก็แล้วกันนะ” ตามปกติคนภาคอีสานจะออกเสียงตัวอักษร “ซ” เป็นอักษร “ซ” เสมอ เช่น “หอมซิด” ออกเสียงเป็น “หอมซิด”, “เซ็อก” ออกเสียงเป็น “เซ็ยง” การออกเสียงผิดเช่นนี้จึงทำให้อาจารย์ฝ่ายปกครองเข้าใจความหมายคำพูดของนักศึกษาผิด ในกรณีอื่นอีก เช่น “เกิดไฟไหม้เมื่อวานนี้ปรากฏว่ามีคนตายทั้งกรม” (ตายทั้งกลม ออกเสียงเป็น คนตายทั้งกรม) “ตรงนี้มีอันตราย ทุกคนจับลาวที่อยู่ตรงกลาง” (จับราว ออกเสียงเป็น จับลาว) เป็นต้น

5.2.4 รวมหมู่แล้วผิด (Fallacy of composition) ได้แก่ การอนุมานลักษณะของส่วนรวมจากลักษณะของหน่วยย่อยที่ดีทุกหน่วย ความรู้เช่นนี้ไม่ช่วยให้อนุมานได้อย่างสมเหตุสมผลเสมอไป เพราะเมื่อรวมหมู่กันแล้วอาจจะไม่ดีก็ได้ ตัวอย่างเช่น “นักแสดงหอมลำของเราถอดตัวออกมาจากหลายคณะซึ่งเล่นเก่งทุกคน ดังนั้นคืนนี้เราจะต้องชนะใจผู้ชมอย่างแน่นอน” กรณีนี้แต่ละคนอาจจะเล่นเก่งจริง แต่ถ้าเข้าร่วมเป็นคณะแล้วเล่นไม่เข้าบทกัน เพราะขาดการฝึกซ้อมในบทที่ตนได้รับผิดชอบร่วมกัน นักดนตรีในคณะแต่ละคนก็เล่นเก่งจริงแต่ขาดการฝึกซ้อมให้เข้ากับบทที่นักแสดงแต่ละคนได้รับ เมื่อเปิดการแสดงจริงในคืนนั้นจึงเล่นไม่เข้ากัน แทนที่จะชนะใจผู้ชมผลกลับตรงกันข้ามกลายเป็นได้รับการโห่ขับไล่จากผู้ชมเป็นผลตอบแทน คำกล่าวที่ว่า “นักแสดงหอมลำของเราถอดตัวออกมาจากหลายคณะซึ่งเล่นเก่งทุกคน ดังนั้นคืนนี้เราจะต้องชนะใจผู้ชมอย่างแน่นอน” คำกล่าวนี้ถ้าแยกกันแล้วจะถูก แต่ถ้ารวมกันแล้วจะเห็นว่าคำกล่าวนี้ไม่ได้ให้ความสมเหตุสมผลแต่อย่างใด

5.2.5 แยกหมู่แล้วผิด (Fallacy of Division) ข้อนี้นตรงกันข้ามกับการรวมหมู่ คือ เมื่อเราได้ลักษณะรวมทั้งหมู่มาอย่างดี เราจะอนุมานลักษณะของหน่วยย่อยทันทีไม่ได้ นอกจากเราจะรู้หน่วยนั้นเองโดยเฉพาะ ตัวอย่างเช่น “ทีมฟุตบอลของเราชนะเลิศ เพราะฉะนั้นนายทวิศักดิ์ซึ่งเป็นผู้รักษาประตูของเราต้องเก่งมาก” ความจริงอาจจะเป็นไปได้ว่า ฟุตบอลไม่เคยเยี่ยมกลายมาถึงหน้าประตูของนายทวิศักดิ์เลย เพราะคนอื่นปฏิบัติหน้าที่อย่างดีกันทุกคน ฟุตบอลอยู่ในฝ่ายตรงข้ามตลอดเวลา จึงไม่อาจจะรู้ได้ว่านายทวิศักดิ์เก่งจริงๆ หรือไม่ หรืออีกตัวอย่างที่ว่า “ประเทศไทยเป็นชาติยากจนต้องกู้หนี้ยืมสินต่างชาติทุกปี คุณเป็นคนที่มีเงินร้อยล้านบาทก็เป็นคนไทย เพราะฉะนั้นคุณก็ยังคงเป็นคนยากจนอยู่นั่นเอง” กรณีที่กล่าวมานี้ถ้ารวมกันแล้วจะถูก แต่ถ้าแยกกันแล้วจะเห็นว่าคำกล่าวนี้ไม่ได้ให้ความสมเหตุสมผลแต่อย่างใด

5.2.6 ศัพท์และสำนวนเหมือนกันแต่ให้ความหมายต่างกัน (Fallacy of Form of Expression) คือ การเข้าใจผิดไปว่า ศัพท์ (Term) ที่มีโครงสร้างเหมือนกันทางไวยากรณ์ จะมีความหมายเหมือนกัน แต่ที่จริงแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ตัวอย่างเช่น คำว่า “ไม่มีค่า” กับคำว่า “หาค่ามิได้” น่าจะมีความหมายเท่ากัน เพราะมีรูปเป็นเชิงปฏิเสธเหมือนกัน แต่ความจริงแล้ว คำว่า “หาค่ามิได้” มิได้มีความหมายว่า “ไม่มีค่า” ตรงกันข้ามกลับมีค่ามากมายจนประมาณมิได้ อย่างเช่น พระแก้วมรกตเป็นสิ่งที่หาค่ามิได้ หมายความว่าไม่มีค่ามากไม่สามารถตีราคาได้ เป็นต้น คำเหล่านี้ที่ปรากฏในการคิดหาเหตุผล อาจมีปัญหาเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีการพินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพราะคำคล้ายคลึงกันแต่ความหมายมักจะตรงกันข้ามเสมอ ซึ่งเป็นการเข้าใจผิดในเรื่องโครงสร้างของคำพูด

5.3 ปรจกฉวทึไม่เก็ยวกับภษษ (Fallacies Apart from Language)

ปรจกฉวทึไม่เก็ยวกับภษษ หมายถึง การใช้เหตุผลผึดพลาดทึไม่เก็ยวกับภษษ ซึงผู้ใช้เหตุผลอาจอ้างเอาลักษณะบังเอิญ การอ้างสิ่งสัมบูรณ์ การอ้างเหตุผลผึดประเด็น การทวนปัญหา การใช้อนุสนธิผึด การอ้างสาเหตุผึด การใช้คำถามตั้งประเด็นซ้อน หรือ การใช้คำถามตั้งประเด็นนำเพื่อกำไรเหตุผลทึได้ รายละเอียดเก็ยวกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อของเรื่งนี้เราจะได้นำมาศึษาตามลำดับคั้งนี้

5.3.1 หลงถึเอาลักษณะบังเอิญ (Fallacy of Accident) เป็นเรื่งเก็ยวกับสทสมบัตึหรือจรสมบัตึ เป็นการอ้างเหตุผลทึเอากฎเกณฑ์ทัวไปมาปะปนกันกับเรื่งเฉพาะอย่าง เฉพาะกรณีคือผู้อ้างเหตุผลเก็ดความสับสนระหว่งความเป็นจรกับลักษณะบังเอิญ คือถึเอาความบังเอิญมาเป็นสาเหตุทึแท้จร ตัวอย่างเช่น ทุกครั้งทึที่อชึการบดึกล่าวรายงานต่อประชนในวันประสาทปริญญาฝนต้องตก หรือ เขาทรายชกชนะทุกครั้งเพราะขึนเวทึในเวลาของนาทึที่ลงท่ายด้วยเลขเก้าเสมอ เป็นต้น

5.3.2 อ้างสิ่งสัมบูรณ์ (Fallacy of Relative to Absolute) คือ การให้เหตุผลจากความจริงของสิ่งทึเป็นปัจเจก (Particular) ไปสู่ความจริงของสิ่งสัมบูรณ์ (Absolute) หรือสิ่งสากล (Universal) เช่น คุณสมบัตึอันเป็นสิ่งสัมบูรณ์ของพระสงฆ์โดยรวมในพระพุททศาสนาคือเป็นผู้ประพฤตึดีปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมและวินัยในพระพุททศาสนา ต่อมาได้มีสื่อสารมวลชนลงข่าวพระสงฆ์ 4-5 รูปทำผึดวินัยและถูกจับสึก คนก็กล่าววว่า “มารศาสนา” ซึงอันทึจรแล้วบุคคลเหล่านี้มีคุณสมบัตึเฉพาะตัวทึร่างกายและจรใจ และคุณสมบัตึเหล่านี้ก็ไม่ได้เป็นของพระสงฆ์โดยรวมทึทั้งหมด แต่คนทึอาจมองหรือตั้งสมมติฐานได้วว่า “พระสงฆ์ต่างก็ประพฤตึชั่ว เพราะปรากฏทางหน้าสื่อสารมวลชนบ่อยๆ จนทำให้คนหมดศรัทธา จึงไม่อยากรทำบุญกลัวจะได้อันสนับสุนนมาร

ศาสนา” ซึ่งการอ้างเหตุผลจากคุณสมบัติเฉพาะไปสู่บทสรุปของคุณสมบัติทั่วไปอันเป็นสิ่งสัมบูรณ์แบบนี้ ย่อมทำให้บทสรุปที่ได้ไม่สมเหตุสมผลได้ง่าย ดังในตัวอย่างที่ยกมาให้เห็นในหัวข้อนี้

5.3.3 อ้างเหตุผลนอกประเด็นหรือผิดประเด็น (Fallacy of Ignoring the Issue) คือ การไม่แยแสต่อประเด็นของเรื่อง ได้แก่ การอ้างเหตุผลที่ได้ข้อสรุปไม่ตรงกับเนื้อหาหรือเรื่องราวที่กำลังถกเถียงกันอยู่ เป็นการพิสูจน์ความจริงอีกสิ่งหนึ่งซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของความจริงอีกสิ่งหนึ่งที่เราต้องการ ตัวอย่างเช่น มีประเด็นที่นำเข้าสู่การถกเถียงว่า ทำไมต้องมีหญ้าปลูกไว้ในสนามฟุตบอลทั่ว ๆ ไปด้วย มีคนหนึ่งให้เหตุผลว่า “เพราะว่าเป็นการป้องกันการลื่นล้มของนักกีฬาได้ระดับหนึ่งเพราะฉะนั้นจึงต้องปลูกหญ้าในสนามฟุตบอล” กรณีการให้เหตุผลแบบนี้เรียกว่าเข้าประเด็น แต่มีคนหนึ่งแย้งขึ้นว่า “เพราะว่าต้นตะบองเพชรมันมีหนาม เพราะฉะนั้นเขาจึงไม่นำมาปลูกในสนามฟุตบอล” กรณีหลังนี้เรียกว่าอ้างเหตุผลนอกประเด็นเพราะประเด็นการถกเถียงคือเรื่องของต้นหญ้าไม่ใช่เรื่องของต้นตะบองเพชร เป็นต้น

5.3.4 ทวนปัญหา (Fallacy of Begging question) คือ การอ้างเนื้อหาที่ยังเป็นปัญหาหาพิสูจน์ข้อสรุป พุทธตามนัยตรรกศาสตร์ก็คือ ประโยคอ้างและประโยคสรุปเป็นอันเดียวกัน จึงมีเพียง 2 เทอม ซึ่งผิดกฎข้อที่ 1 ของกฎการตรวจสอบปรตธานุमानที่สมเหตุสมผล ซึ่งจะต้องมี 3 เทอม คือ เทอมหลัก เทอมกลางและเทอมรอง ตัวอย่างการใช้เหตุผลในเรื่องนี้ เช่น “การคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของเป็นความยุติธรรม เพราะความยุติธรรมก็คือ คืนทรัพย์สินที่ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนให้แก่เจ้าของเดิม” “ที่เขาสอบตกก็เพราะเขาขี้เกียจดูหนังสือ เพราะเขาขี้เกียจดูหนังสือจึงทำให้เขาสอบตก” “คุณไม่มีสิทธิ์เรียนในสถาบันของเรา เพราะคุณยังไม่เป็นสมาชิก และคุณจะเป็นสมาชิกไม่ได้เว้นแต่คุณจะเป็นศิษย์ของสถาบันเสียก่อน” เป็นต้น

5.3.5 อนุสนธิผิด (Fallacy Consequent) คือ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการให้เหตุผลแบบมีเงื่อนไข ที่ไม่เป็นไปตามกฎของ Modus Ponens และ Modus Tollens ตัวอย่างเช่น

ถ้าฝนตกแล้วถนนเปียก

ฝนไม่ตก

∴ ถนนไม่เปียก

ตัวอย่างนี้อนุสนธิผิด เนื่องจากข้อเสนอรองได้คัดค้านบรรพบทและบทสรุปได้คัดค้านอนุบท จึงไม่สมเหตุสมผล กล่าวคือ ฝนไม่ตก จะสรุปว่าถนนไม่เปียก ย่อมไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากสาเหตุที่ทำให้ถนนเปียกนั้นมีหลายสาเหตุ เช่น เทศบาลนำน้ำมาฉีดบนถนนก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่สามารถทำให้ถนนเปียกได้

ถ้าฝนตกแล้วถนนเปียก

ถนนเปียก

∴ ผนตค

ตัวอย่างนี้ก็ใช้อนุมานผิด เนื่องจากข้อเสนอรองได้ยืนยันอนุบทและบทสรุปได้ยืนยันบรรพบท จึงไม่สมเหตุสมผล กล่าวคือ ถนนเปียก จะสรุปว่าผนตคยอมไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากสาเหตุที่ทำให้ถนนเปียกนั้นมีหลายสาเหตุ เพราะถนนเปียกเกิดได้จากหลายสาเหตุดังที่ได้กล่าวแล้ว

5.3.6 อ้างสาเหตุผิด (Fallacy of False cause) คือ การถือเอาสาเหตุผิด ๆ มาใช้เป็นสาเหตุในการอ้างเหตุผล เรื่องนี้เกี่ยวข้องไปถึงการนำเอาเรื่องของโชคกลางมาเป็นสาเหตุในการอ้างเหตุผลรวมไว้ในนี้ด้วย ได้แก่

5.3.6.1 การอ้างสาเหตุผิดเพราะถือเอาสาเหตุที่ผิด เช่น “ตอนเช้าเกิดที่หลังตอนกลางคืน เพราะฉะนั้นตอนกลางคืนเป็นเหตุให้เกิดตอนเช้า” หรือ “ตะปูดำทำให้ยางรถแตก วันนี้อย่างแตก เพราะฉะนั้นวันนี้อย่างรถต้องถูกตะปูดำแน่” ความจริงอาจจะเป็นเพราะสาเหตุอื่นก็ได้

5.3.6.2 การอ้างสาเหตุผิดเพราะถือเอาโชคกลางเป็นสาเหตุ เช่น “ดาวหางปรากฏในปีใดก็จะทำให้เกิดสงคราม ปีนี้ดาวหางปรากฏ เพราะฉะนั้นต้องเกิดสงครามแน่” หรือ “ไปหาอาหารพบพระจะชวยไม่ได้อาหาร วันนี้ออกมาหาอาหารพบพระ เพราะฉะนั้นวันนี้จะต้องชวยไม่ได้อาหารแน่” ความจริงวันนี้อาจได้อาหารมากกว่าวันอื่น ๆ ก็ได้

5.3.7 ตั้งคำถามซ้อน (Fallacy of the Complex question) คือ ดักถามให้ผู้ตอบงงวยแล้วตอบอย่างไม่ระวังตัว หรือเป็นการโต้เถียงแบบใช้คำถามที่มีคำตอบที่เป็นปัญหา ทำให้คำตอบที่ได้มาโดยวิธีนี้เชื่อถือไม่ได้ จึงถือว่าเป็นเหตุผลวิบัติ ตัวอย่างเช่น มีสุภาพสตรีคนหนึ่งขอบไปหาพระที่เป็นเจ้าอาวาสบนกุฏิตอนค่ำมีดและจะกลับลงจากกุฏิเจ้าอาวาสตอนดึกหรือตอนเช้ามีดบอย ๆ จนชาวบ้านเห็นผิดสังเกต ต่อมามีคนกล่าวหาว่าพระเจ้าอาวาสมีเรื่องทำนองชู้สาวกับสุภาพสตรีผู้นั้น เจ้าคณะตำบลจึงให้มีการสอบสวนหาข้อเท็จจริง โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสักขีพยานเป็นจำนวนมากและที่ประชุมตกลงเลือกให้กำนันเป็นผู้สอบถามคู่กรณี คือ สุภาพสตรีที่ถูกกล่าวหาและเจ้าอาวาส โดยกำนันได้กระซิบบอกกับสุภาพสตรีคนที่ถูกกล่าวหาเบา ๆ ให้รู้กันเพียงสองคนว่า “ไม่ว่ากำนันจะถามคำถามใดก็ตามขอให้ตอบเพียงคำตอบเดียวเท่านั้นคือคำว่า “ใช่คะ” แล้วกำนันก็เริ่มตั้งคำถามนำกับสุภาพสตรีคนนั้นว่า “เขาว่าตัวเองมาหาหลวงพ่อดอนประมาณสองทุ่มทุกวัน อันนี้มันไม่ใช่ ใช่ไหม” สุภาพสตรีตอบว่า “ใช่คะ” กำนันตั้งคำถามต่ออีกว่า “เขาว่าตัวเองมาหาหลวงพ่อดอนประมาณสองทุ่มแล้วกลับประมาณตีสี่หรือตีห้าทุกวัน อันนี้มันไม่ใช่ ใช่ไหม” สุภาพสตรีตอบว่า “ใช่คะ” กำนันตั้งคำถามต่ออีกว่า “เขาว่าตัวเองมาหาหลวงพ่อดอนประมาณสองทุ่มแล้วก็มีเรื่องทำนองชู้สาวกันกับหลวงพ่อดอน อันนี้มันไม่ใช่ ใช่ไหม” สุภาพสตรีตอบว่า “ใช่คะ” จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้คำถามที่มีคำตอบที่เป็นปัญหา ทำให้คำตอบที่ได้มาโดยวิธีนี้เชื่อถือไม่ได้ จึงถือว่าเป็นเหตุผล

วิบัติ” คำถามอื่น ๆ เช่น “ปัจจุบันเชอซังโกหอกอยู่หรือเปล่า เปล่าครับ” นั่นก็หมายความว่าเมื่อก่อนเชอโกหอกเก่งนะซี” “เดือนนี้ตราซังของแม่ค้าตรงแล้วใช่ไหมจ๊ะ” สุภาพสตรีคนหนึ่งถามแม่ค้า “ใช่ค่ะ” แม่ค้าตอบ “ นั่นนะซี เดือนที่แล้วแม่ค้าได้กำไรจกไปเลย เป็นต้น คำถามเหล่านี้เป็นคำถามเดียว ที่อาจจะมีการตอบอยู่หลายคำตอบจึงอาจจะก่อให้เกิดปัญหาเมื่อเราตอบคำถามใดคำถามหนึ่ง

5.3.8 ตั้งคำถามนำ (Fallacy of Leading question) คือ ตั้งคำถามนำเพื่อให้ผู้ตอบคำถามนั้นตอบไปเรื่อย ๆ แล้วจึงจับเอาคำตอบนั้นมาเป็นข้อตกลงให้ผู้ตอบยอมรับในคำพูดของตนเองอย่างไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงได้ ตามปกติผู้ที่รู้จักมักคุ้นกัน มักจะมีการเกรงใจกัน เมื่อคู่สนทนาเสนอความคิดเห็นอะไรมา ถ้าไม่เป็นเรื่องใหญ่โตอะไรนักมักจะตอบสนองความคิด เพราะการขัดคอกันบ่อยนักทำให้คบกันไม่ยืด บางทีก็เพราะไม่อยากจะหาเรื่อง จึงตอบเอออวยไปอย่างเสียมิได้ เพื่อปิดปากความรำคาญ เพราะมีจุดอ่อนอันนี้เอง ผู้มีเล่ห์เหลี่ยมจึงถือ โอกาสใช้ตั้งประเด็นคำถามให้เอออวยโดยไม่ให้ทันรู้ตัวว่าเป็นเรื่องใหญ่ ครั้นรู้ตัวก็สายเสียแล้ว เพราะฝ่ายถามจับเอาคำตอบนั้นเป็นคำตกลงใจอย่างเด็ดขาดเสียแล้ว ตัวอย่างเช่น

ตำรวจถามคนขับรถว่า “คุณขับรถมาตรง ๆ ใช่ไหม” คนขับรถ “ใช่ครับ” ตำรวจ “พอถึงทางโค้งคุณก็เลี้ยวซ้ายไหม” คนขับรถ “ใช่ครับ” ตำรวจ “พอเลี้ยวมุมคุณก็รู้สึกลัวว่าหยุดรถไม่ทันใช่ไหม” คนขับรถ “ใช่ครับ” ตำรวจ “เงินคุณก็ขับรถเร็วในทางโค้งอย่างประมาท”

ลูกถามพ่อว่า “พ่อรักลูกของพ่อมากใช่ไหมฮะ” พ่อตอบ “ใช่ลูก” ลูก “ผู้ที่รักลูกอยากให้คุณได้ดีใช่ไหมฮะ” พ่อ “ใช่ลูก” ลูก “ถ้าลูกทำผิดพ่อก็จะลงโทษใช่ไหมฮะ” พ่อ “ใช่ลูก” ลูก “พ่อไม่ทำโทษอย่างไรเหตุผลใช่ไหมฮะ” พ่อ “ใช่ซีลูก” ลูก “การทำโทษต้องทำให้หลายจำใช่ไหมฮะ” พ่อ “ใช่ลูก” ลูก “ถ้าหลายจำแล้วก็ไม่จำเป็นต้องทำโทษใช่ไหมฮะ” พ่อ “ถึงนั้นซีลูก” ลูก “ผมทำโทษที่แสนแสบและหลายจำแล้วฮะพ่อ” พ่อ “???”^๖

สามเณรถามหลวงพ่อกว่า “วันนี้หลวงพ่อไปเทศน์เรื่องอะไรครับ” หลวงพ่อ “เรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” สามเณร “อะไรบ้างครับที่ตกอยู่ในกฎของ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” หลวงพ่อ “สังขารทั้งปวงล้วนตกอยู่ในกฎของ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” สามเณร “เมื่อรู้กฎของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแล้วมนุษย์จะได้ประโยชน์อะไรบ้างครับ” หลวงพ่อ “มนุษย์ก็จะปราศจากการยึดมั่นถือมั่นในสังขารทั้งปวง ทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้” สามเณร “หลวงพ่อกับ ชุดด้วยน้ำชาฝั่งมุขที่หลวงพ่อกำลังรักทั้งหวง ผมได้ทำมันตกจากตู้เก็บของแตกไปเรียบร้อยแล้วครับ มันก็ตกอยู่ในหลักของกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยเหมือนกันนะครับ” หลวงพ่อ “???”

^๖ กิรติ บุญเจือ, ธรรมกวีวิทยาทั่วไป. หน้า 74-75.

5.4 ปฏัจฉนาที่นอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง

ปฏัจฉนาที่นอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง หมายถึง การใช้เหตุผลแบบชนิดที่พูดไม่เข้ากับประเด็นหรือผู้ตติที่กำลังนำมาใช้ในการพิจารณากันอยู่ในขณะนั้น ซึ่งเป็นผลให้ได้บทสรุปที่เป็นคนละประเด็นหรือผู้ตติที่ตั้งไว้ ในเรื่องปฏัจฉนาที่นอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่องนี้บางทีเรียกว่าเหตุผลวิบัติทางจิตวิทยา เพราะว่าการอ้างเหตุผลในลักษณะนี้จะเข้าไปในทางจิตวิทยามากกว่าการใช้เหตุผลตามหลักการทางตรรกศาสตร์ ซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้จะได้นำมาศึกษาตามลำดับดังนี้

5.4.1 สรุปไม่เข้าเรื่องหรือไม่ตรงประเด็น (Irrelevant Conclusion) คือ ผู้พูดเองจับประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของเรื่องที่จะพูดไม่ได้ อาจจะเป็นเพราะความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจแต่มีความประสงค์ที่จะเบี่ยงเบนประเด็นให้เป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ของผู้พูดเองก็อาจจะเป็นได้ การถกเถียงแบบนี้จะได้ผลดีก็แต่ในกรณีที่ผู้ฟังไม่ยอมคิด เพราะเกิดความเบื่อหน่าย หมดอาลัยตายอยาก ไม่อยากให้เกิดผลอีกต่อไป ถกเถียงต่อไปก็เท่านั้นมองไม่เห็นเป้าหมายที่ชัดเจน เพราะการถกเถียงแบบนี้มุ่งหมายจะใช้ประโยชน์จากความรู้สึกมีนงของของผู้ฟัง อันเนื่องมาแต่ผลทางจิตวิทยาเป็นหลัก มิใช่การตัดสินใจด้วยเหตุผลที่จำเป็นอย่างเพียงพอแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น “*คุณไม่ควรดื่มสุราในขณะที่ขับรถ*” เราเห็นป้ายให้ข้อคิดเช่นนี้อยู่มากมาย เมื่ออ่านแล้วจะทำให้ผู้อ่านสรุปได้ง่ายว่า “*เพราะจะทำให้คุณประมาท*” หรือ “*เพราะอาจจะทำให้คุณเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย*” อันนี้เป็นการสรุปที่สมเหตุสมผลเพราะสรุปอยู่ในประเด็นที่ผู้เขียนป้ายนั้นนำเสนอ แต่ถ้าให้คนที่เขานักดื่มสุราเป็นผู้สรุปเขาก็อาจจะสรุปว่า “*เพราะอาจจะทำให้สุราของคุณหกได้ เสียหาย*” การสรุปเช่นนี้ถือว่าไม่เข้าประเด็น คือผู้พูดเองจับประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของเรื่องนี้ผิด อาจจะเป็นเพราะความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจแต่มีความประสงค์ที่จะเบี่ยงเบนประเด็นให้เป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ของนักดื่มสุราเองก็อาจจะเป็นได้

5.4.2 ถกเถียงแบบอ้างอำนาจ (Argumentum ad Baculum) คือ การโต้แย้งแบบอ้างอำนาจเข้าข่ม (Appeal to Force) ให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความกลัว (Appeal to Fear) การใช้อำนาจแบบนี้อาจจะเป็นไปในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ตัวอย่างเช่น การประชุมในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งการประชุมได้ดำเนินมาถึงวาระสำคัญในที่สุดผู้อำนวยการก็กล่าวขึ้นในที่ประชุมว่า “*ผมจะเอาอย่างนี้แหละ ใครจะทำไม่*” ลองนึกภาพเอาเองนะครับบรรยากาศในที่ประชุมจะเป็นอย่างไร ในกรณีอื่นๆ เช่น “*ถ้าอยากรู้ว่าผมจะคืนเงินคุณเมื่อใด โปรดถามบังกอ*” “*ถ้าอยากมีอายุยืนก็อย่าถามเรื่องนี้สิ นบ่อยนัก เดี่ยวจะได้ไปวัดก่อนอายุถึงยี่สิบปี*” วิธีการอ้างอำนาจนี้อาจจะมีมาในหลายรูปแบบ โดยไม่ต้องข่มขู่ด้วยอาวุธหรือคำพูดใด ๆ เพียงแต่ใช้สัญลักษณ์ของอำนาจบางประการก็ดำเนินการได้แล้ว

เช่น การใช้เครื่องหมายตราโลโก้ของกรมตำรวจติดที่รถแล้วขับผ่านด่านตรวจโดยไม่มีการตรวจ หรือ การนำเครื่องหมายของกระทรวง กรม มหาวิทยาลัย สถาบันต่าง ๆ ติดตามหน้าหรือหลังรถ ก็ ล่อถึงเจตนาในการใช้อำนาจได้เช่นเดียวกัน

5.4.3 โจมตีเรื่องส่วนตัว (Argumentum ad Hominem) คือ เป็นการโต้เถียงโดยมุ่งโจมตี เรื่องส่วนตัว แทนที่จะชี้ให้เห็นว่าเรื่องที่เรากำลังนำมาโต้เถียงกันนั้นเท็จจริงอย่างไร ตัวอย่างเช่น ในการโต้เถียงกันเรื่องคุณธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ มีคนเสนอว่า “คุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ที่ อาจารย์ทวิศักดิ์ ทองทิพย์ นำเสนอนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี คุณธรรมข้อนี้ไม่สามารถทำให้คนที่นำไป ปฏิบัติเป็นคนดีได้ เพราะอาจารย์ทวิศักดิ์ ทองทิพย์ ผู้นำเสนอคุณธรรมข้อนี้ เป็นผู้มีเมียหลายคน ในกรณีอย่างนี้จะเรียกว่าเป็นคนซื่อสัตย์ได้อย่างไร” ข้อเสนอในลักษณะอย่างนี้เรียกว่ามุ่งโจมตี เรื่องส่วนตัวอย่างชัดเจน แทนที่จะนำเสนอข้อมูลว่าคุณธรรมเรื่องของคุณความซื่อสัตย์นั้นไม่ดี ตรงไหน ไม่สามารถทำให้คนที่นำไปปฏิบัติเป็นคนดีได้อย่างไร เป็นต้น

5.4.4 อ้างความไม่รู้ (Argumentum ad Ignorantiam) คือ เป็นการโต้แย้งแบบอ้างความไม่รู้ คือ อ้างว่าสิ่งนี้คุณก็ยังไม่รู้และผมก็ยังไม่รู้แล้วมันจะมีอยู่หรือเป็นจริงได้อย่างไร การอ้างความไม่รู้ นี้ จัดเป็น 2 แบบ คือ การอ้างความไม่รู้ของตนเอง และอ้างความไม่รู้ของผู้อื่น ได้แก่

5.4.4.1 อ้างความไม่รู้ของตนเอง (Appeal to one's own ignorance) คือ อ้างว่าตัวเอง ไม่สามารถรู้เรื่องนั้นได้ เพราะฉะนั้นเรื่องนั้น หรือสิ่งนั้นจะเป็นความจริงหรือมีอยู่จริงไม่ได้ เช่น “แต่ตัวหนึ่งขึ้นจากทะเลไปเที่ยวบนบกพบเห็นว่ามีดึกที่สวยงาม มีต้นไม้มากมาย มีรถยนต์วิ่งบน ถนน เมื่อกลับลงมาในทะเลแล้วแล้วสิ่งที่ได้เห็นให้ปลาฟัง ปลาได้ฟังก็บอกว่า ไม่เชื่อว่าสิ่งนั้นมันมี อยู่จริง เพราะว่าปลาเองไม่เคยเห็นปลาจึงอ้างเอาความไม่รู้ของตนเองแล้วก็สรุปว่า มันไม่มีอยู่จริง” อีกตัวอย่างที่ว่า “ผีไม่มี เพราะฉันมองไม่เห็น” ผู้ที่อ้างแบบนี้จึงพึงระวังให้มาก เพราะว่าสิ่งที่ มองเห็นมันอาจจะไม่มี เช่น เวลาเราเดินไปบนถนนลาดยางขณะที่แดดร้อนจัดเมื่อมองไปข้างหน้า เราจะเห็นว่ามีน้ำอยู่บนถนน หรือ เมื่อเราขึ้นอยู่บนฝั่งมองลงไปในทะเลเราจะเห็นฟ้ากับน้ำจกกัน ถ้าหากเราเชื่อว่าสายตาของเราได้รายงานถูกต้องเราก็บอกได้อย่างมั่นใจว่าสิ่งที่เราเห็นนั้นมีอยู่จริง แต่เป็นเพราะในกรณีนี้เราไม่สามารถเชื่อสายตาของเราว่า ได้รายงานถูกต้องตามความเป็นจริงเราจึง ไม่สามารถยืนยันได้อย่างมั่นใจว่าสิ่งที่เราเห็นนั้นมันมีอยู่จริง ดังนั้นเราจึงไม่ควรกล่าวว่ามี เพราะเราฉันมองไม่เห็น เพราะว่าบางสิ่งที่เรามองเห็นบางทีมันก็ไม่จริง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แท้ที่จริง เรื่องนี้เรายังไม่ควรปฏิเสธว่าผีไม่มี หรือยังไม่ควรยืนยันว่าผีมี แต่ควรตอบเป็นกลาง ๆ ว่า “เรื่องนี้ เรายังไม่สามารถรู้ได้” เนื่องจากปัจจุบันเรายังไม่มีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์พอที่จะใช้พิสูจน์ให้เรา เห็นได้ว่าผีมีจริงหรือไม่ แต่ในอนาคตนั้นไม่แน่อาจมีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้พิสูจน์ให้เห็น ว่าผีมีอยู่จริงก็ได้

5.4.4.2 *อ้างความไม่รู้ของผู้อื่น* (Appeal to the opponent's ignorance) คือ อ้างว่าคู่ต่อสู้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นข้อเสนองานของเราต้องถูก ตัวอย่างเช่น มีเรื่องเล่ากันว่า ตาคคนหนึ่งมีลูกเขยสองคน ลูกเขยคนเล็กเคยบวชเรียนจนจบนักธรรมชั้นเอกสึกออกมาแล้วคนทั่วไปเขาเรียกว่า “จารย์” และลูกเขยคนโตได้เรียนจบปริญญาเอกทางด้านวิทยาศาสตร์จากเมืองนอก กลับมาถึงเมืองไทย คนทั่วไปเขาเรียกว่า “ดอกเตอร์” พ่อตาค่อนข้างจะให้ความรักเอ็นดูกับลูกเขยที่จบดอกเตอร์เป็นพิเศษ ต่อมาพ่อตาคิดจะแบ่งสมบัติให้ลูกเขยทั้งสองจึงต้องการทดสอบปัญญาว่าใครฉลาดกว่าคนนั้นก็สมควรได้สมบัติมากกว่า ทั้งสามคนจึงลงไปในเรื่องลำเดียวกัน โดยให้จารย์เป็นคนพายเรือ ดอกเตอร์นั่งตรงกลาง พ่อตานั่งหัวเรือ ขณะที่เรือถูกพายให้แล่นไปในลำน้ำ พ่อตาก็ได้เห็นอะไรในน้ำหรือบนฝั่งก็จะเก็บเอามาตั้งเป็นคำถามลูกเขยเรื่อยไป เมื่อพ่อตาสงสัยลูกเขยดอกเตอร์ก็จะใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้ศึกษามาเป็นหลักในการตอบแล้วจะอ้างเสมอว่าลูกเขยจารย์เรียนมาน้อยจะรู้เรื่องนี้ได้อย่างไร ขอให้ดูประเด็นคำถามของพ่อตา และประเด็นการตอบคำถามพ่อตาของลูกเขยทั้งสองคนจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงประเด็นคำถามของพ่อตาและการตอบคำถามพ่อตาของลูกเขย

คำถามพ่อตา	คำตอบลูกเขย	
	ดอกเตอร์	จารย์
ลูกมะพร้าวแห้งทำไมจึงลอยน้ำได้	ก็มะพร้าวมีผิวเกลี้ยงจึงลอยน้ำได้	ธรรมดาครับพ่อ
ทำไมห่านจึงร้องได้เสียงดังมาก	ก็ห่านมันมีคอยาวจึงร้องได้เสียงดัง	ธรรมดาครับพ่อ
ทำไมหน่อไม้จึงเกิดแผ่นดินได้	ก็ปลายมันแหลมมันจึงเกิดแผ่นดินได้	ธรรมดาครับพ่อ
ทำไมสี่จิวของเขมรจึงเหลือ	ก็เอาสี่เหลือมาล้อมจิวจึงมีสี่เหลือ	ธรรมดาครับพ่อ
ทำไมงูพระอาทิตย์จึงมีผิวเกลี้ยง เลี่ยมเป็นมันดีเหลือเกิน	ก็มันเข้าออกในรูบ่อย ๆ ตัวมันได้รับการเสียดสีกับดินผิวของมันจึงเกลี้ยง	ธรรมดาครับพ่อ

จากคำตอบของลูกเขยจารย์นี้ทำให้พ่อตาเดือดดาลมาก พอกลับมาถึงบ้านก็เรียกลูกสาวและลูกเขยมาพร้อมกันแล้วพ่อตาก็เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ล่องเรือให้ลูกสาวทั้งสองได้ฟังด้วย ลูกสาวคนเล็กได้ฟังก็ย้อนพ่อว่า ที่ที่จารย์เขาตอบอย่างนั้นน่าจะจะมีเหตุผลอธิบายได้นะพ่อ แล้วพ่อตาก็เริ่มถามคำถามลูกเขยจารย์ต่อหน้าลูกสาวเหมือนกับที่ถามในเรื่องและขอฟังเหตุผลในการตอบของลูกเขยจารย์แต่ละข้อด้วยที่ตอบว่า “ธรรมดา” มีเหตุผลอย่างไร ลูกเขยจารย์จึงนำคำตอบของตนแต่ละข้อมาตอบพ่อตาอีกครั้งพร้อมกับให้เหตุผลประกอบในแต่ละข้อด้วยเพื่อให้พ่อตาได้เห็นข้อเท็จจริงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงหลักการตอบคำถามและเหตุผลประกอบในการตอบ

คำถามพ้อตา	คำตอบลูกเขยจารย์	
	คำตอบ	เหตุผลประกอบ
ลูกมะพร้าวแห้งทำไมจึงลอยน้ำได้	ธรรมดา	ไม้ผิวนุ่มเรียบก็ลอยน้ำได้เหมือนกันกับมะพร้าว
ทำไมห่านจึงร้องได้เสียงดังมาก	ธรรมดา	อึ่งอ่างมีคอสั้นก็ร้องเสียงดังเหมือนกันกับห่าน
ทำไมหน่อไม้จึงเกิดพื้นดินได้	ธรรมดา	เห็ดตะปูปลายไม้แหลมก็เกิดพื้นดินได้เหมือนกันกับหน่อไม้
ทำไมสีจิวของฉะเจิงเหลืออง	ธรรมดา	หัวขมิ้นอยู่ในดินก็มีสีเหลืองเหมือนกับจิวฉะเจิง
ทำไมงูพระอาทิตย์จึงมีผิวเกลี้ยงเป็นมันดีเหลือเกิน	ธรรมดา	หัวล้านของพ้อตาก็มีได้ไปเสียดสีกับสิ่งใดมันก็มีผิวเกลี้ยงเงามันเหมือนผิวงูพระอาทิตย์

จะเห็นได้ว่าในครั้งแรกเมื่อลูกเขยจารย์ตอบว่า “ธรรมดา” ลูกเขยดอกเตอร์ก็จะอ้างว่าคู่ต่อสู้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงตอบเช่นนั้น ซึ่งเป็นการอ้างความไม่รู้ของผู้อื่นเพื่อให้เห็นว่าข้อเสนอของตนเองเท่านั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ตัวอย่างในกรณีอื่นอีก เช่น “คุณไม่เคยบวชเรียนมาเลย เพราะฉะนั้นคุณอย่ามาอวดรู้เกี่ยวกับเรื่องของพระพุทธศาสนาให้มากนัก” และ “คุณไม่เคยเรียนมา เพราะฉะนั้นให้เชื่อเถิดว่ามนุษย์ต้องสืบเชื้อสายมาจากลิงแน่ๆ” เป็นต้น

5.4.5 ขอความเห็นใจ (Argumentum ad Misericordiam) คือ การวิงวอนขอความเมตตาจากผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังเห็นใจแทนการยกข้ออ้างที่มีเนื้อหาถูกต้องขึ้นมาต่อสู้กันด้วยเหตุด้วยผล เมื่อผู้ฟังเห็นใจก็จะเกิดความสงสารหาทางช่วยเหลือ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น การที่ตำรวจจับกุมสุภาพสตรีคนหนึ่งเป็นผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองสำหรับขายให้คนอื่นเพื่อนำไปเสพ ตามปกติแล้วอัตราโทษที่จะได้รับจากการจับกุมในครั้งนี้ก็คือจำคุกตลอดชีวิต สุภาพสตรีผู้นี้ได้ขอความเห็นใจจากตำรวจ โดยยกข้ออ้างว่าที่ทำความผิดในครั้งนี้เพราะต้องการเงินไปช่วยรักษาแม่คนหนึ่งที่กำลังป่วยเป็นอัมพาตซึ่งไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ถ้าหากเขาถูกจับติดคุกแม่จะต้องอดตายเพราะไม่มีใครเลี้ยงดู จากคำพูดของผู้ต้องหาในกรณีเช่นนี้ล้วนขอความเห็นใจทั้งสิ้น ถ้าตำรวจเกิดความสงสารแล้วปล่อยผู้ต้องหาไปก็ถือว่าทำผิดกฎหมาย เพราะการอ้างว่ายากจนและต้องหาเงินเลี้ยงแม่ โดยการทำผิดกฎหมายเพื่อขอความเห็นใจให้ตำรวจช่วยให้ตนเองพ้นผิดย่อมไม่สมเหตุสมผล เพราะถ้าต่อไปมีคนยากจนทำผิดกฎหมายอีก ถ้าตำรวจจับได้ก็จะใช้กรณีนี้เป็นบรรทัดฐานในการนำมาเป็นข้ออ้างเพื่อขอความเห็นใจให้ตำรวจสงสารจะได้ช่วยตนเองให้พ้นผิดอีกสักคมก็จะยุ่งเหยิงกันใหญ่ ทางที่ถูกตำรวจควรจับกุมสุภาพสตรีคนนี้ไปลงโทษ แต่ถ้าสงสารว่าแม่ของเขาจะได้รับ

ความลำบาก ก็ควรหาวิธีการช่วยเหลือครอบครัวเขาในลักษณะอื่น โดยอาจจะติดต่อผ่านไปยังหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงให้เข้าไปดำเนินการช่วยเหลือในโอกาสต่อไป การกระทำอย่างนี้น่าจะมีความสมเหตุสมผลที่ถือว่ายอมรับกันได้

5.4.6 อ้างความเกรงใจ (Argumentum ad reverentiam) คือยกเอาความเกรงใจมาเป็นข้ออ้างในการให้เหตุผล อันที่จริงแล้วความเกรงใจไม่ใช่เนื้อหาที่ถูกต้องหรือเพียงพอให้สรุป แต่ถ้าความเกรงใจนั้นมีมาพร้อมกับเหตุผลก็ไม่ถือว่าเป็นเหตุผลวิบัติหรือเป็นการละทิ้งเหตุผล แต่ถ้าหากว่าการอ้างเหตุผลนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเกรงใจแทนเนื้อหาของเหตุผลก็จะถือได้ว่าเป็นเหตุผลวิบัติหรือเป็นการละทิ้งเหตุผลทันที ตัวอย่างเช่น “ท่านเจ้าอาวาสไม่ชอบพระที่ศึกษาวิชาการทางโลก มันเป็นศิรัจฉานวิชา เพราะฉะนั้นท่านจงอย่าได้รับพระที่ศึกษาวิชาการทางโลกเข้ามาอยู่ในวัด” ถ้าเจ้าคณะกฐินต่าง ๆ ภายในวัดทำเช่นนั้นก็ต้องถือว่า ทำไปเพราะเกิดอารมณ์เกรงใจเจ้าอาวาส ซึ่งก็ไม่ใช่เหตุผลที่ดี แต่ถ้าในกรณีนี้มีเหตุผลอื่นที่สมเหตุสมผลประกอบด้วย เช่น พระที่เรียนทางโลกส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองยาก ไม่อยู่ในกฎระเบียบของวัด ไม่เอาใจใส่ในการปฏิบัติกิจของพระสงฆ์ และไม่เอาใจใส่ในการรักษาวินัยของพระสงฆ์ ถ้ามีเหตุผลในการอธิบายในลักษณะอย่างนี้ก็เป็นเหตุผลที่รับฟังได้ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นเหตุผลวิบัติหรือเป็นการละทิ้งเหตุผล

5.4.7 อ้างประชาชน (Argumentum ad Populum) เป็นการอ้างเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวกับเหตุผล หรือ อาจจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในเรื่องนี้อยู่บ้างแต่ก็ไม่เพียงพอที่จะสรุปได้อย่างมั่นใจ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่มิสสาร่างรัฐธรรมนูญชุดหนึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาให้มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อนำมาใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดดังกล่าวได้ร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีนักวิชาการทางกฎหมายบางท่านได้ชี้ให้เห็นว่ามีบางมาตราในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นมานี้ เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วน่าจะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากขึ้นได้ในอนาคต เห็นสมควรต้องได้รับการแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้ให้มีความสมบูรณ์เสียก่อนแล้วจึงค่อยนำไปประกาศใช้น่าจะมีความเหมาะสมมากกว่า สภาร่างรัฐธรรมนูญ ก็จะเถียงแบบขอประชามติหรือการโต้แย้งแบบอ้างมหาชน โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ให้เหตุผลเร่งเร้าให้ประชาชนมีอารมณ์ร่วมและเห็นพ้องกับความคิดเห็นของตนได้นำเสนอโดยไม่จำเป็นต้องให้ประชาชนใช้วิจารณญาณมากนัก แล้วนำรัฐธรรมนูญทั้งฉบับที่ร่างขึ้นไปขอประชามติจากประชาชน โดยมีได้นำบางมาตราที่เห็นว่าเป็นปัญหาไปขอประชามติ โดยให้เหตุผลกับประชาชนว่า เนื่องจากในขณะนี้บ้านเมืองกำลังประสบปัญหาเพราะรัฐบาลที่ทำการปกครองประเทศอยู่ในขณะนี้ เป็นรัฐบาลที่ได้มาโดยการทำรัฐประหารไม่เป็นประชาธิปไตย ดังนั้นจึงเห็นสมควรจะลงมติรับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไปก่อน เพื่อให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเกิดขึ้น เมื่อได้รัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งเป็นประชาธิปไตยเรียบร้อยแล้ว จึงมาแก้รัฐธรรมนูญในภายหลัง แล้วในที่สุดก็จะให้ประชาชนยอมรับบทสรุปของ

ตนเอง วิธีการนี้เป็นวิธีที่ใช้ได้ผลในขณะที่ประชาชนมีความเคียดแค้นชิงชัง หรือใช้ในการปลุกเร้า ก่อมือบให้เกิดจลาจล โดยยกเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งขึ้นมาเป็นข้ออ้างโดยที่คนส่วนใหญ่ไม่มี โอกาสได้เห็นเหตุการณ์นั้นว่าได้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ วิธีการนี้จึงเหมาะสำหรับนักโฆษณาชวนเชื่อ หรือใช้ในการหาเสียงของนักการเมืองบางคน เพราะมิได้โต้เถียงในข้อเท็จจริง เป็นเพียงพยายาม เรียกร้องอารมณ์ให้ผู้ฟังคลั่งไคล้เห็นคล้อยตามแล้วอาจจะขอมติประชาชนเพื่อทำการอย่างใดอย่าง หนึ่ง^๑ ตัวอย่างในการอ้างเหตุผลแบบนี้เมื่อเราศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยจะ เห็นว่าในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองแต่ละครั้งก็มักจะใช้วิธีการดังกล่าวนี้อยู่เสมอ ๆ

5.4.8 เถียงแบบอ้างทศปาโมกข์ (Argumentum ad Verecundiam) คือ การอ้างคำพูดบุคคล ผู้ที่มีชื่อเสียงที่คนทั่วไปยอมรับมาสนับสนุนความคิดเห็นของตนเองให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การอ้างเหตุผลหรือการโต้แย้งแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นเหตุผลวิบัติหรือเป็นการละทิ้งเหตุผลเสมอไป ถ้า หากว่าหลักฐานที่นำมาอ้างนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ และเป็นที่ยอมรับนับถือในแต่ละสาขา นั้นๆ ซึ่งจะทำให้คำพูดของเขามีน้ำหนักขึ้นมาก และก่อให้เกิดพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ เพิ่มขึ้นด้วย หากเวลาคนทั่วไปเถียงหรือโต้แย้งกันเกี่ยวกับเรื่องทางฟิสิกส์ ถ้าใครคนหนึ่งจะอ้าง ทฤษฎีของไอน์สไตน์มายืนยันเหตุผลของเขา นั่นก็นับว่าสมควรอยู่มาก แต่ในกรณีของผู้เชี่ยวชาญ ถกเถียงหรือโต้แย้งกันในสาขาที่ตนชำนาญแล้ว การอ้างชื่อผู้ใดผู้หนึ่งมาสนับสนุนคำพูดของตน ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สมควร ในกรณีอย่างนี้ ความจริงและเหตุผลเท่านั้นที่น่าจะนำมาใช้เป็นหลักฐาน อ้างอิงได้อย่างสมเหตุสมผลเพราะแต่ละฝ่ายต่างก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองชำนาญอยู่ แล้ว อีกประการหนึ่งการแอบอ้างบุคคลผู้มีชื่อเสียงต่าง ๆ มาอ้างในเรื่องที่บุคคลเหล่านั้นมิได้มี ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่กำลังถกเถียงหรือโต้แย้งกันอยู่ก็เป็นข้ออ้างที่ผิดพลาด เช่น การ ถกเถียงหรือโต้แย้งกันเรื่องศาสนา ถ้าใครคนหนึ่งยกความเห็นของ ดาร์วิน (Darwin) ซึ่งเป็นบุคคลผู้ ที่มีชื่อเสียงทางชีววิทยามาอ้าง ข้ออ้างนั้นจัดว่าเป็นข้ออ้างที่ผิดพลาด เพราะดาร์วินมีชื่อเสียงทาง ชีววิทยาไม่ใช่ด้านศาสนา การอ้างความเห็นของนักฟิสิกส์ที่สำคัญ เช่น ไอน์สไตน์ (Einstein) มาใช้ ยุติการโต้เถียงในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองหรือการเศรษฐกิจนั้น ก็ถือว่าเป็นการอ้างที่ผิดพลาดเช่นกัน เพราะไอน์สไตน์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านฟิสิกส์ที่สำคัญไม่ใช่ด้านการเมืองหรือการเศรษฐกิจ

5.4.9 อ้างประเพณีหรือศรัทธา (Appeal to tradition or faith) คือ การนำเอาสิ่งที่กลุ่มคนใน ชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ถือปฏิบัติร่วมกันมาเป็นเวลานานจนกลายเป็นวิถีชีวิต มาใช้เป็นอ้าง สนับสนุนข้อเสนอของตนเองให้มีความหนักแน่นน่าเชื่อถือมากขึ้น ความเป็นจริงประเพณีหลายอย่าง เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และก็มีเหตุผลที่สามารถอธิบายได้ การทำตามประเพณีบางอย่างจึงก่อให้เกิด

^๑ อุกุม บัวศรี, ตรรกศาสตร์เบื้องต้น. หน้า 169.

ประโยชน์กับตัวผู้ทำและสังคมได้ด้วย ประเพณีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและกาลสมัย ประเพณีซึ่งเคยมีประโยชน์มากในสมัยหนึ่งจึงอาจมีประโยชน์น้อยลงหรือกลายเป็นโทษได้ในอีกสมัยหนึ่ง การปฏิบัติตามประเพณีที่มีได้เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและกาลสมัย จึงไม่ใช่สิ่งที่ดีเสมอไป เช่น สมัยหนึ่งประเพณีไทยเราเคยมีการนำเอาหมาก พลู บุหรี่ มาเป็นเครื่องสำหรับใช้ในการต้อนรับแขกผู้มาเยือน เพราะเวลานั่งพูดคุยสนทนากับแขกก็มีการกินหมาก สูบบุหรี่ ไปด้วย ทำให้บรรยากาศในการพูดคุยมีความสนิทสนมและเป็นกันเอง นอกจากนี้ยังมีการนำหมาก พลู บุหรี่ ไปถวายพระสงฆ์ที่วัดด้วย ซึ่งก็ถือปฏิบัติร่วมกันมาเป็นเวลานานจนกลายเป็นวิถีชีวิตตามปกติ แต่ปัจจุบันสภาพแวดล้อมและกาลสมัยเปลี่ยนไป วิทยาการต่าง ๆ เจริญมากขึ้น ในศาสตร์ทางการแพทย์ได้ออกมายืนยันว่า การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ เพราะเป็นสาเหตุทำให้เกิดเป็นโรคร้ายแรงได้หลายโรค นอกจากนี้การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะหรือในรถยนต์ปรับอากาศที่มีคนร่วมอยู่ด้วย ก็จะก่อให้เกิดมลพิษทำให้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นได้รับอันตรายจากครันพิษของบุหรี่ด้วย การปฏิบัติในกรณีเช่นนี้หากมีคนยกขึ้นเป็นข้อถกเถียงหรือโต้แย้ง การสูบบุหรี่ได้มีหลักฐานทางการแพทย์ยืนยันรับรองแล้วว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือ ท่านไม่ควรสูบบุหรี่ในที่สาธารณะเพราะจะก่อให้เกิดมลพิษทำให้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นได้รับอันตรายจากครันพิษของบุหรี่ด้วย ถ้าใครคนหนึ่งจะอ้างประเพณีมายืนยันเหตุผลของเขาว่า การสูบบุหรี่เป็นสิ่งดี เนื่องจากประเพณีไทยเราเคยมีการนำเอาหมาก พลู บุหรี่ มาเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนและนำไปถวายพระสงฆ์ เพื่อรักษาสิบทอดประเพณีการสูบบุหรี่ไม่ให้สูญสิ้นไปจากชุมชนและสังคมไทย เราจึงต้องช่วยกันรณรงค์ให้มีการสูบบุหรี่มากขึ้น การที่บุคคลอ้างประเพณีในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลเนื่องการปฏิบัติตามประเพณีกล่าวเป็นประโยชน์น้อยและก่อให้เกิดโทษมากซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและกาลสมัย ในเรื่องของความเชื่อก็เช่นเดียวกันก็ขอให้เทียบเคียงกันกับเรื่องของประเพณีที่ได้กล่าวมาแล้วด้วยกัน ในเรื่องของประเพณีหรือความศรัทธาสมควรจะมีการพิจารณาหาเหตุผลให้ดีเพราะอาจเป็นเครื่องมือให้คนบางกลุ่มนำไปใช้เป็นข้ออ้างในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองได้

5.4.10 สรุปเกินข้ออ้าง (Jumping to conclusion) คือ ข้อมูลที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะทำให้สรุปได้อย่างสมเหตุสมผล เป็นการรีบสรุปเร็วเกินไป ตัวอย่างเช่น “พระนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาบางรูปทุจริตในการสอบเป็นผู้ไม่ใช่คนดี นิสิตที่ทุจริตในการสอบรูปนี้เรียนอยู่ในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นผู้ที่เรียนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาทั้งหมดจึงไม่ใช่คนดี” หรือ “พระสงฆ์บางรูปเป็นผู้ประพฤติทุจริต พระสงฆ์บางรูปที่เป็นผู้ประพฤติทุจริตนี้เป็นผู้อยู่ในสถาบันสงฆ์ เพราะฉะนั้นไม่ควรมีสถาบันสงฆ์อีกต่อไป” ในกรณีตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นว่าข้อสรุปไม่สมเหตุสมผลด้วยกันทั้งคู่ คือ กรณีแรกพระนิสิตบางรูปที่เรียนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาเท่านั้น

ทจริตในการสอบ แล้วสรุปรวมไปถึงผู้ที่เรียนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาทั้งหมดว่าไม่ใช่คนดี และกรณีที่สองก็เช่นเดียวกัน พระสงฆ์บางรูปเท่านั้นที่ทจริตแล้วสรุปรวมไปถึงว่าไม่ควรมีสถาบันสงฆ์ทั้งหมด คือ ข้อนี้คล้ายกับเป็นการรีบสรุปเร็วเกินไป เป็นเรื่องของการอุปนัยที่มีตัวอย่างจากประสบการณ์ไม่เพียงพอ จึงไม่สมเหตุสมผล

5.4.11 เปรียบเทียบผิดแง่ (False analogy) เป็นการใช้อื่นที่นอกเหนือไปจากแง่ที่ได้ตั้งเอาไว้ เป็นการเปรียบเทียบที่ใช้เพื่อความสละสลวยของภาษา ตามปกติ ผู้กำหนดข้อเปรียบเทียบไว้ตั้งใจจะเปรียบเทียบกันเพียงแง่เดียว ถ้าใช้คำเปรียบเทียบตรงกับแง่ที่ตั้งใจไว้ การเปรียบเทียบนั้นก็นับว่าใช้ได้ และใช้สำหรับการอ้างเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล แต่ถ้าใช้อื่นนอกเหนือไปจากที่ตั้งไว้ก็นับว่าใช้ไม่ได้ และถ้าเอาไปอ้างเหตุผลก็จะไม่สมเหตุสมผล ตัวอย่าง เช่น *“ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก”* ในประโยคนี้ต้องการจะเปรียบเทียบให้เห็นถึงคุณค่าของปัญญาเท่านั้น แต่ถ้าเปรียบเทียบในแง่ของการใช้ว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลกจริง ๆ ก็ควรนำปัญญาไปใช้แทนแสงของดวงอาทิตย์หรือแสงของไฟ ชนิดอื่นๆ ได้ด้วย หรือ อีกตัวอย่างเช่น *“ครูคือแม่พิมพ์ของชาติ”* ในประโยคนี้ต้องการจะเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะของบุคคลผู้ที่เป็นต้นแบบของความรู้และความดีงามทั้งหลาย ไม่ต้องการที่จะนำครูมาเป็นแม่พิมพ์เพื่อที่จะหล่อรูปอะไรสักอย่างหนึ่งแต่ประการใด เป็นต้น

5.4.12 อ้างเอาสิ่งไม่ใช่ตัวแทนมาสรุป(Unrepresentative generalization) คือ การอ้างเอาข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวแทนของเนื้อหาในเรื่องนั้นมาใช้ในการสรุป ในข้อนี้ไม่เพียงแต่ประสบการณ์ที่ได้มาจะไม่เพียงพอต่อการสรุปเท่านั้น แต่ยังเป็นประสบการณ์ที่ใช้ไม่ได้สำหรับข้อมูลที่นำมาสรุปนั้นด้วย ในลักษณะดังกล่าวนี้จึงเข้าข่ายเนื้อหาไม่ถูกต้อง ถึงแม้จะได้ประสบการณ์มากมายสักเพียงไรก็ตาม ก็ไม่สามารถทำให้การให้เหตุผลนั้นมีความสมเหตุสมผลได้ เช่น มีเรื่องเล่าว่าครูท่านหนึ่งกลับจากสอนหนังสือมาที่บ้านเมียต้องดำทุกวัน จึงถามเมียว่าดำทำไม เมียตอบว่าถ้าพ่อเลิกเมาเหล้าแล้วแม่ก็จะเลิกดำ ครูท่านนั้นจึงตอบว่าก็ได้ต่อไปพ่อจะหาวิธีกินเหล้าไม่ให้เมาก็ได้ ว่าแล้วก็เลิกเหล้ามาใช้ในการทดสอบหาสาเหตุของการเมา 5 ปีหื้อ โดยใช้เวลาทดสอบ 5 วันตามลำดับดังนี้ คือ ดื่มเหล้าแม่โขงผสมโซดาจวดผลสรุปการทดลองไว้คือเมา, ดื่มเหล้าแสงทิพย์ผสมโซดาจวดผลสรุปการทดลองไว้คือเมา, ดื่มเหล้าแสงโสมผสมโซดา จวดผลสรุปการทดลองไว้คือเมา, ดื่มเหล้าริเจนซีผสมโซดา จวดผลสรุปการทดลองไว้คือเมา และ ดื่มเหล้าขาวผสมโซดาจวดผลสรุปการทดลองไว้คือเมา จะเห็นว่าเหล้าที่นำมาใช้ในการทดลองได้เปลี่ยนมา 5 ปีหื้อแล้ว แต่ผลสรุปที่ได้มันก็ยังคงเมาอยู่อย่างเดิม สิ่งที่ไม่ได้เปลี่ยนในการทดลองในครั้งนี้ก็คือ โซดา จึงสรุปผลที่ได้จากการทดลองว่า *“โซดานี้แหละคือสาเหตุของการเมา”* จึงบอกกับเมียอย่างมั่นใจว่า *“ตั้งแต่พุงนี้ เป็นต้นไปแม่ไม่ต้องดำพ่ออีกแล้วเพราะพ่อจะดื่มเหล้าโดยไม่ผสมโซดาอีกต่อไป...”* เมีย “???” จากตัวอย่างนี้จะเห็น

ว่าเป็นการอ้างเอาข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวแทนของเนื้อหาในเรื่องนั้นมาใช้ในการสรุป กล่าวคือโซดาไม่ใช่ตัวแทนของสิ่งที่ทำให้คนดื่มแล้วเกิดอาการเมาเหมือนกับเหล้า ถึงแม้จะใช้โซดามาใช้เป็นตัวแทนมากมายสักเพียงใดก็จะไม่ทำให้คนดื่มโซดาเกิดอาการเมาได้ เพราะว่าโซดาไม่ใช่ตัวแทนของสิ่งเมา ตัวอย่างในกรณีอื่นอีก เช่น “นายทองแดงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการซื้อคะแนนมาจากประชาชน นายแดงได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยทุจริตการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นผู้ที่เป็สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนจึงเป็นผู้ทุจริตการเลือกตั้ง” การสรุปง่าย ๆ อย่างนี้เพราะผู้พูดอาจเคยมีประสบการณ์เช่นนี้มาบ้างแล้ว แต่นั่นก็ถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ไม่ดี และได้เห็นตัวแทนที่ไม่ดีเพราะมิใช่ว่าผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ซื้อคะแนนจากประชาชนเหมือนกับนายแดงทั้งหมดทุกคน

5.4.13 อ้างพวก (Stereotyping) คือ ผู้พูดได้อ้างเอาความเป็นพวกเดียวกันมาเป็นเหตุผลเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเห็นคล้อยตามแล้วหันมายอมรับนับถือผู้พูด โดยที่ผู้ฟังไม่ต้องพิจารณาหาเหตุผลใดมาสนับสนุนว่าที่ตนยอมรับนับถือผู้พูดนั้นเพราะอะไร เช่น ผู้พูดได้พูดว่า “ถ้าหากท่านเลือกผมซึ่งเป็นคนภาคอีสานเช่นเดียวกับท่านให้ไปเป็นผู้แทนของท่านแล้วผมจะทำทุกอย่างเพื่อท่านทั้งนั้น” การอ้างเหตุผลแบบนี้ถือได้ว่าเป็นการให้เหตุผลบกพร่องเพราะว่าการที่คนจะได้รับเลือกให้ไปเป็นผู้แทนของคนอีสานหาได้พิจารณาที่คน ๆ นั้นเป็นคนอีสานซึ่งเป็นพวกเดียวกับเราไม่ แต่เราควรที่จะเลือกเพราะมีอีกหลายเหตุผล เช่น เขามีความจริงใจ ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว เห็นว่าพี่น้องร่วมชาติไม่ว่าจะอยู่ภาคไหนของประเทศไทยก็ควรจะได้รับปฏิบัติกันอย่างเสมอภาค เป็นธรรมโดยเท่าเทียมกัน แต่ถ้าเขาเป็นผู้ไม่มีความจริงใจ ไม่ซื่อสัตย์ ทุจริต ไม่มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ ถึงแม้เขาจะเป็นพวกเดียวกันกับเรา ก็ไม่ใช่เหตุผลที่จะต้องเลือกเขาให้ไปเป็นผู้แทนของเราได้

5.4.14 เล่นแง่อย่างผิด ๆ (False dilemma) คือ การเล่นคำพูดสองแง่ โดยผู้พูดได้หาเหตุผลมาสนับสนุนในแต่ละแง่ที่ตนพูดนั้นอย่างแนบเนียน เช่น เหตุผลของนิสิตที่ไม่ชอบเรียนวิชาตรรกศาสตร์ ก็อาจจะเล่นแง่ว่า “ควรเลิกสอนวิชาตรรกศาสตร์ในหลักสูตรได้แล้ว เพราะตอนไหนง่ายเราก็รู้กันหมดแล้วด้วยสามัญสำนึก ตอนไหนยากอาจารย์อธิบายเท่าไรก็ไม่เข้าใจ” จะเห็นได้ทันทีว่าผู้อ้างได้อำพรางแง่ที่สามเอาไว้ คือ “บางตอนที่นิสิตยังไม่รู้ ถ้าจะคอยให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองก็คงจะไม่ไหวต้องเสียเวลามาก หากอาจารย์อธิบายให้แล้วก็เข้าใจได้” ถ้ายกประเด็นนี้ขึ้นพิจารณาก็จะต้องสรุปว่า “ควรสอนวิชาตรรกศาสตร์ในหลักสูตร” เคล็ดลับของผู้ตอบการเล่นแง่แบบนี้ก็คือ หาแง่ที่สาม ที่สรุปได้แตกต่างไปจากข้อสรุปของผู้อ้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้อ้างเลือกสรุปเอาตามใจชอบเพียงส่วนเดียวเท่านั้น จึงไม่สมเหตุสมผล^๔

^๔ กิริติ บุญเจือ, ตรรกวิทยาทั่วไป. หน้า 66.

5.4.15 อ่างแบบลำเอียง (Card-stacking) คือ การอ้างเหตุผลที่มีทั้งสนับสนุน (Pros) และลบ (Cons) แต่ว่าผู้อ้างเหตุผลจะเลือกอ้างเฉพาะข้ออ้างที่จะสนับสนุนความคิดเห็นของตนเองเท่านั้น คือ ถ้าตั้งใจจะสนับสนุนก็จะอ้างเฉพาะข้ออ้างที่จะสนับสนุน แต่ถ้าต้องการจะคัดค้านก็จะอ้างเฉพาะข้ออ้างที่จะลบด้าน เช่น ตัวอย่างของการโต้ว่าทีในหัวข้อ “เข้าห้างดีกว่าเข้าวัด” โดยใช้วิธีจับสลากเลือกข้างที่จะได้เป็นฝ่ายค้านหรือฝ่ายเสนอ ครั้งแรกนายทวิศักดิ์จับได้ฝ่ายเสนอ “ผมว่าเข้าวัดดีกว่าเข้าห้าง เพราะในวัดมีอะไรที่ดี ๆ กว่าในห้างมากมาย เช่น มีพระสงฆ์ที่มีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบให้เราได้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดีงาม มีโบสถ์วิหารที่สวยงามดูแล้วทำให้ใจสงบ มีโอกาสได้ฟังธรรมศึกษาธรรมจากพระสงฆ์ในวัด มีโอกาสได้เจริญจิตภาวนาเพื่อฝึกจิตให้มีความสุขสงบ ซึ่งมนุษย์ทุกคนก็ย่อมปรารถนาความสุขอยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้ท่านจะไม่มีโอกาสได้เลยเมื่อท่านเข้าห้าง เพราะฉะนั้นการเข้าวัดจึงดีกว่าเข้าห้างแน่นอน” ในรอบถัดมา นายทวิศักดิ์คนเดิมจับสลากได้เป็นฝ่ายค้าน “ผมว่าเข้าห้างดีกว่าเข้าวัดมากมาย ก้าวแรกที่เราก้าวขาเข้าไปก็จะได้รับความสุขทันทีคือได้สัมผัสกับแอร์ที่เย็นสบาย ในห้างมีสิ่งให้เลือกสรรมากมาย อยากศึกษาศรรมะก็มีศูนย์หนังสือ ธรรมะให้เลือกศึกษา มีสินค้ามากมายที่ให้เราเลือกหาได้ มีโรงภาพยนตร์ให้ชม มีมุมให้นั่งพักผ่อน มีพนักงานขายและพนักงานต้อนรับที่สวยและใจดีคอยให้คำแนะนำและต้อนรับด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เราจะหาเอาจากวัดไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นผมจึงเห็นว่าการเข้าห้างต้องดีกว่าเข้าวัดแน่ๆ เลย”

5.4.16 อ้างพิริฐิตอง (Argumentum) คือ เป็นการสร้างสถานการณ์หรือบริบทบางอย่างขึ้นมาเพื่อให้เกิดความรู้สึกเกรงใจ แล้วเสนอข้ออ้างเป็นประเด็นขึ้นมาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอันเป็นสิ่งที่ผู้อ้างได้กำหนดเอาไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยที่ผู้ฟังก็ยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ เช่น ในงานวันเกิดของข้าราชการท่านผู้น้อยก็มักจะเชิญผู้บังคับบัญชาระดับสูงที่มีส่วนได้ส่วนเสียในตำแหน่งทางหน้าที่การงานของข้าราชการผู้น้อยนั้นมาเป็นเกียรติเป็นประธานในงาน เสร็จแล้วก็อาจจะมีการช่าวที่มีราคาแพง ๆ หลาย ๆ หมื่น มอบให้แก่ผู้บังคับบัญชาติดไม้ติดมือกลับไปบ้าน โดยในขณะที่มอบก็จะใช้แบบมีพิริฐิตอง คือ เชิญประธานในพิธีขึ้นกล่าวอวยพรวันเกิดบนเวทีแล้วคนของเจ้าภาพซึ่งจัดมาเป็นพิธีกรในงานก็กล่าวถึงคุณงามความดีของเจ้าภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการต่างๆ นานา เสร็จแล้วก็เชิญเจ้าภาพมอบของช่าวแก่ประธานในพิธี ขณะนั้นพิธีกรก็ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากเจ้าภาพที่จัดงานในวันนี้เป็นผู้เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นอย่างดีมาโดยตลอด เพราะฉะนั้น การเลื่อนขั้นในปีที่ท่านผู้บังคับบัญชาคงต้องมองไว้แล้วสองขั้นเป็นอย่างน้อย กรณีอย่างนี้เราจะเห็นได้เสมอโดยเฉพาะในสังคมไทย เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งการอ้างพิริฐิตอง

ในลักษณะอย่างนี้กำลังเกิดขึ้นกับสังคมของพระสงฆ์บางส่วนด้วย การอ้างพิธีรีตองโดยมีจุดมุ่งหมายในลักษณะดังกล่าวมานี้จัดเข้าในปฏัจฉวาทีนอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่องแบบอ้างพิธีรีตอง อย่างไรก็ตามการอ้างเหตุผลแบบนี้มิใช่ว่าจะจะเป็นเหตุผลวิบัติเสียทั้งหมด ถ้าทำได้อย่างพอดีและเหมาะสมก็จะทำให้เกิดความงดงาม เพราะพิธีรีตองบางอย่าง เช่น การจัดพิธีรีตองตามหลักของศาสนพิธีที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ในพิธีกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญในเบื้องต้นที่นำคนให้เข้าถึงสิ่งดีงามในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

5.4.17 อ้างจำนวน (Appeal to number) คือ การอ้างเอาสิ่งที่คนส่วนมากปฏิบัติอยู่มาใช้ในการให้เหตุผล การให้เหตุผลแบบนี้จึงอาจไม่เป็นจริงเสมอไป ในกรณีเช่นนี้จะต้องมีหลักฐานมายืนยันจึงจะยอมรับได้ เช่น อ้างว่าการดื่มสุราเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย เพราะคนในสังคมที่ไหนๆ เขาก็ดื่มสุรากันทั้งนั้น การอ้างจำนวนในลักษณะนี้จะเห็นว่าไม่สมเหตุสมผล เพราะคนจำนวนมากอาจดื่มสุราก็จริง แต่ก็มีใช้ว่าการดื่มสุรานั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อร่างกาย เพราะมีหลักฐานทางการแพทย์ยืนยันว่า เมื่อดื่มสุราเป็นเวลานานติดต่อกันก็อาจเป็น โรคตับแข็ง ได้อันที่จริงสุราก็อาจมีประโยชน์อยู่บ้าง ถ้าดื่มเป็นบางครั้งบางคราว หรือนำมาดื่มเพื่อเจริญอาหารหรือใช้ผสมยาบางชนิดแล้วก่อให้เกิดสรรพคุณทางยาชนิดนั้น ๆ ถ้าใช้ข้ออ้างว่าการดื่มสุราเป็นเวลานานติดต่อกันเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อร่างกายเพราะคนจำนวนมากเขาก็ดื่มสุรา การอ้างจำนวนเพื่อสนับสนุนข้อเสนอนี้จึงไม่สมเหตุสมผล เพราะมีหลักฐานทางการแพทย์ยืนยันว่า หากดื่มสุราเป็นเวลานานติดต่อกันก็อาจเป็น โรคตับแข็งได้

5.4.18 เย้ยหยันขู่ (Appeal to laughter) คือ การใช้คำเย้ยหยันขู่แทนการให้เหตุผลที่แท้จริงได้แก่ แทนที่จะให้เหตุผลตอบโต้คู่ต่อสู้ กลับใช้คำพูดเยาะเย้ยผู้ที่ไม่เห็นด้วยให้ได้รับความอับอาย ตัวอย่างเช่น ในสมัยหนึ่งมีพรรคการเมืองไทยพรรคหนึ่งได้รับการเลือกตั้งที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อพรรคการเมืองนี้จัดตั้งรัฐบาลก็มีความเห็นขัดแย้งกันอย่างรุนแรงภายในพรรคเดียวกันจนทำให้สมาชิกที่เป็นผู้แทนราษฎรในพรรคกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกไปสนับสนุนพรรคที่มีเสียงข้างน้อยให้กลายมาเป็นเสียงข้างมากและเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาล และผู้แทนกลุ่มที่แยกตัวออกมาจึงถูกเย้ยหยันจากกลุ่ม สส. ในพรรคการเมืองเดิมว่า “สส.กลุ่มงูเห่า” และต่อมา (พ.ศ. 2551) ได้มีกรณีเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันนี้เกิดขึ้นอีกในการเมืองของไทย สส. กลุ่มที่แยกตัวออกไปก็ถูกเย้ยหยันจากกลุ่ม สส. ในพรรคการเมืองเดิมว่าเป็น สส.กลุ่มงูเห่าเหมือนกัน เมื่อมีการประชุมในสภาผู้แทนราษฎรผู้แทนในฝ่ายพรรคการเมืองเดิมท่านหนึ่งได้ยื่นขึ้นอภิปรายมีข้อความตอนหนึ่งเป็นทำนองเย้ยหยันขู่ว่า “ท่านประธานที่เคารพ ขณะนี้ได้มี สส.กลุ่มงูเห่าภาคสองเกิดขึ้นแล้วครับเป็นการหักหลังและทรยศประชาชน ขอให้ประชาชนจงจำ สส.กลุ่มนี้ไว้ให้ดีแล้วอย่าได้เลือกเข้ามาเป็นตัวแทนของท่านอีกในครั้งต่อไป” ในอีกกรณีหนึ่ง เลขานุการของผู้จัดการของบริษัทแห่งหนึ่ง

ทำความเข้าใจของบริษัทยกยอกเอาเงินของบริษัทมาเป็นของตนเอง เมื่อฝ่ายบัญชีของบริษัทตรวจสอบพบว่าเงินของบริษัทหายไปและตรวจสอบพบหลักฐานว่าเลขานุการของผู้จัดการเป็นผู้ที่ยกยอกเอาเงินของบริษัทไป จึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษากับผู้จัดการเนื่องจากเลขานุการคนนี้เป็นผู้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้จัดการมาก ดังนั้นผู้จัดการไม่ยอมให้เรื่องดังกล่าวถูกเปิดเผย จึงเรียกเลขานุการและฝ่ายบัญชีของบริษัทเข้ามาพบเพื่อทำข้อตกลงให้ทั้งสองฝ่ายเลิกแล้วต่อกันส่วนเงินที่ถูกยกยอกผู้จัดการจะหามาคืนให้เอง แล้วคนทั้งสองก็เดินออกจากห้องผู้จัดการพร้อมกัน ขณะเดียวกันเลขานุการพูดขึ้นมาว่า “ น้ำหน้าอย่างแกเกิดอีกสิบชาติก็ไม่มีวันเอาชนะฉันได้หลอกคิดหรือว่าผู้จัดการเขาจะเชื่อแก ฉันจะให้ผู้จัดการเจดหัวแกออกจากบริษัทนี้วันใดก็ได้ ง่ายนิดเดียว” กรณีนี้เป็นการพูดเหยียดหยันขู่แทนการใช้เหตุผลที่แท้จริง ซึ่งฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายที่ยึดหลักของเหตุผลโดยการทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริตตามกฎหมาย กติกา ระเบียบ ของบริษัท แต่อีกฝ่ายหนึ่งกลับมิได้ยึดหลักของเหตุผลตามกฎหมาย กติกา ระเบียบ ของบริษัท จากตัวอย่างในกรณีที่ยกมาในกรณีหลังนี้ฝ่ายยึดหลักเหตุผลอาจเปลืองพลังได้ง่ายเนื่องจากในบริบทขององค์กรที่มีลักษณะอย่างนี้ฝ่ายที่มีได้ยึดหลักเหตุผลมีโอกาที่จะทำอะไรได้มากกว่าฝ่ายที่ยึดหลักเหตุผลนั่นเอง

สรุปท้ายบท

ปฏจฉวาทิหรือการให้เหตุผลหลอกล่อ เป็นความผิดพลาดหรือความสับสนในการใช้เหตุผล ซึ่งการใช้เหตุผลแบบนี้จะทำให้ผู้ฟังเกิดความงุนงงสับสนแท้ที่ไม่รู้ว่าหมายถึงอะไรกันแน่ การให้เหตุผลหลอกล่อนี้นำมาจัดแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) **ปฏจฉวาทิเกี่ยวกับภาษา** เป็นเหตุผลวิบัติทางแบบแผน อันเป็นผลเนื่องมาจากกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ไม่รัดกุมเพียงพอ ผู้ใช้ภาษาชอบพลิกแพลงเพื่อความสละสลวย จึงเปิดช่องโหว่ให้มีความกำกวมในภาษาเกิดขึ้นได้ อาจเป็นเพราะว่า คำพูดมีความหมายหลายอย่าง โครงสร้างของประโยคเปิดทางให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง การออกเสียงผิด การรวมหมู่แล้วผิด แยกหมู่แล้วผิด หรือ การใช้สำนวนเหมือนกันแต่ให้ความหมายต่างกัน เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลวิบัติที่เกี่ยวกับภาษา

2) **ปฏจฉวาทิไม่เกี่ยวกับภาษา** เป็นความผิดพลาดในการใช้เหตุผลที่ไม่เกี่ยวกับภาษา เช่น ผู้ใช้เหตุผลอาจหลงถือเอาลักษณะบังเอิญ การอ้างสิ่งสัมบูรณ์ การอ้างเหตุผลผิดประเด็น การทวนปัญหา การใช้อนุสนธิผิด การอ้างสาเหตุผิด การใช้คำถามตั้งประเด็นซ้อน หรือ การใช้คำถามตั้งประเด็นนำ เพื่อการใช้เหตุผลก็ได้

3) **ปฏจฉวาทินอกแบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง** บางครั้งอาจเรียกว่าเหตุผลวิบัติทางจิตวิทยาก็ได้ เพราะว่าการอ้างเหตุผลในลักษณะนี้จะเป็นไปในทางจิตวิทยามากกว่าการใช้เหตุผลตามหลักการ

ทางตรรกศาสตร์ ผู้ใช้เหตุผลอาจใช้คำพูดชนิดสรุปไม่เข้าเรื่องหรือไม่ตรงประเด็น การเถียงแบบ
อ้างอำนาจ มุ่งโจมตีเรื่องส่วนตัว การอ้างความไม่รู้ ขอความเห็นใจ การอ้างความเกรงใจ การอ้าง
ประชาชน การเถียงแบบอ้างทศปาโมกษ์ การอ้างประเพณีหรือศรัทธา การสรุปเกินข้ออ้าง การ
เปรียบเทียบผิดแง่ การอ้างเอาสิ่งไม่ใช่ตัวแทนมาสรุป การอ้างพวก การเล่นแง่อย่างผิด ๆ การอ้าง
แบบลำเอียง การอ้างพิธีรีตอง การอ้างจำนวน หรือ การเขี่ยหยันขู่ เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลวิบัตินอก
แบบชนิดพูดไม่เข้าเรื่อง สำหรับเนื้อหาในบทนี้ผู้เขียนขอแนะนำเสนอไว้แต่เพียงเท่านี้

คำถามท้ายบท

คำชี้แจง : แบบฝึกหัดในกิจกรรมท้ายบทที่ 5 นี้ใช้ฝึกปฏิบัติสำหรับทบทวนความเข้าใจในการเรียนภายหลังจากที่ได้เรียนจบบทแล้ว เพื่อวัดและประเมินผลว่าผู้ศึกษาได้มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่วัดดูประสงค์ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งแบบฝึกหัดนี้มีอยู่ 2 ตอนในแต่ละตอนให้ทำหมดทุกข้อ

ตอนที่ 1: ข้อสอบมีทั้งหมด 30 ข้อ จงพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด โดยทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรข้อนั้นในกระดาษคำตอบ

<p>1. ปรากฏว่าที่หมายถึงอะไร</p> <p>ก. การให้เหตุผลตรงไปตรงมา</p> <p>ข. การเสนอรูปแบบการให้เหตุผล</p> <p>ค. การให้เหตุผลหลอกล่อ</p> <p>ง. วการให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล</p> <p>2. หมอตรวจคนไข้เสร็จจึงเขียนใบสั่งยาให้แล้วบอกว่า “ให้ไปรับประทานที่ช่อง 3” คนไข้จึงถือใบสั่งยาไปรับประทานที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เป็นปรากฏการณ์ในข้อใด</p> <p>ก. เกี่ยวกับการพูดไม่เข้าใจ</p> <p>ข. เกี่ยวกับภาษา</p> <p>ค. ไม่เกี่ยวกับภาษา</p> <p>ง. นอกแบบชนิดพูดไม่เข้าใจ</p> <p>3. “ท่านมีตาดูที่ควรใช้งานให้คุ้ม” คำว่า “ตา” เป็นปรากฏการณ์ในข้อใด</p> <p>ก. ใช้ศัพท์สำนวนเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน</p> <p>ข. ใช้คำพูดที่มีความหมายหลายอย่าง</p> <p>ค. ประโยคเปิดให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง</p> <p>ง. ออกเสียงผิด</p> <p>4. ครูใหญ่บันทึกว่า “เมื่อวานครูเวรไม่มา” เป็นปรากฏการณ์ในข้อใด</p> <p>ก. ยกย่องชมเชยครูที่เข้าเวรในวันที่ผ่านมา</p> <p>ข. ใช้คำพูดที่มีความหมายหลายอย่าง</p> <p>ค. ประโยคเปิดให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง</p> <p>ง. ออกเสียงผิด</p> <p>5. “ที่ตรงนี้มีอันตรายสูงทุกคนจับลาวที่อยู่ตรงกลาง” คำที่ขีดเส้นใต้เป็นปรากฏการณ์ในข้อใด</p>	<p>ก. บอกให้ช่วยกันจับคนลาวที่นั่งอยู่ตรงกลาง</p> <p>ข. ใช้คำพูดที่มีความหมายหลายอย่าง</p> <p>ค. ประโยคเปิดให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง</p> <p>ง. ออกเสียงผิด</p> <p>6. “นี่ไงเห็นไหม...ซื้อรถคันใหม่แล้วไม่ยอมเอาไปให้หลวงพ่ोजิมก่อน จึงต้องเกิดอุบัติเหตุอย่างนี้แหละ” คำพูดนี้ เข้าลักษณะของปรากฏการณ์ในข้อใด</p> <p>ก. ถือเอาลักษณะบังเอิญ</p> <p>ข. อ้างสิ่งสัมบูรณ์</p> <p>ค. อ้างสาเหตุผิด</p> <p>ง. อ้างเหตุผลนอกประเด็น</p> <p>7. ลูกวง “หัวหน้าวงครับคณะหมอลำที่แสดงคืนนี้ผมถอดตัวเอกมาจากหลายคณะคืนนี้ต้องสุดยอดแน่เลยครับ” หัวหน้าวง “เคยซ้อมเล่นร่วมกันบ้างหรือยัง” ลูกวง “ยังเลยครับ” หัวหน้าวง “!” คำสนทนานี้เป็นปรากฏการณ์ในข้อใด</p> <p>ก. รวมหมู่แล้วผิด</p> <p>ข. แยกหมู่แล้วผิด</p> <p>ค. อ้างสิ่งสัมบูรณ์</p> <p>ง. อ้างสาเหตุผิด</p> <p>8. ผู้คุมทีม “เล่นกับทีมชาติเวียดนามวันนี้ผมถอดดาวยิงมาจากศูนย์หน้าของลิเวอร์พูล หนึ่งคน เราต้องชนะแน่” ผู้ชม “ผู้เล่นในทีมคนอื่นล่ะครับ” ผู้คุมทีม “เป็นคนงานในบริษัทผมเอง” ผู้ชม “?” คำสนทนานี้จัดเป็นปรากฏการณ์ในข้อใด</p> <p>ก. รวมหมู่แล้วผิด</p>
---	---

- ข. แยกหมู่แล้วคิด
- ค. อ้างสาเหตุผิด
- ง. อ้างเหตุผลนอกประเด็น
9. “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่พระเจ้าแผ่นดินไม่มีค่าเลย แต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่มีค่าเลย” คำพิเคราะห์ข้อใดที่ใช้อธิบายข้อนี้
- ก. อ้างเหตุผลนอกประเด็น
- ข. คำพูดที่มีความหมายหลายอย่าง
- ค. ประโยคเปิดให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง
- ง. ใช้ศัพท์สำนวนเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน
10. “นี่ไงเห็นไหม...หนังสือพิมพ์ลงข่าวพระมัวสึกอีกแล้ว...พระรูปนี้ทำให้พุทธศาสนาเสื่อมหมดเลย” คำพูดนี้เข้าลักษณะของปฏัจฉวาทีในข้อใด
- ก. สรุปลงข้ออ้าง
- ข. อ้างสิ่งสัมบูรณ์
- ค. โจมตีเรื่องส่วนตัว
- ง. การอ้างเหตุผลนอกประเด็น
11. “ทุกครั้งที่มีการประชุมเทคนิคใหม่ในภาคเรียนที่หนึ่ง ฝนต้องตกทุกปี...ผมบอกแล้วว่ามันเป็นพิธีการที่ศักดิ์สิทธิ์” คำพูดนี้เข้าลักษณะของปฏัจฉวาทีในข้อใด
- ก. ถือเอาลักษณะบังเอิญ
- ข. อ้างสิ่งสัมบูรณ์
- ค. อ้างสาเหตุผิด
- ง. อ้างเหตุผลนอกประเด็น
12. ขณะเดินน้ำมันที่ปั๊มน้ำมัน ภรรยาถามสามีว่า “พ่อทำไมลูกจึงสอบตก” สามีถามเด็กปั๊มว่า “น้องเดินน้ำมันอะไร” เด็กปั๊มตอบว่า “น้ำมันแก๊สโซฮอล์ครับ” สามีตอบภรรยาว่า “นี่ไงเดินน้ำมันแก๊สโซฮอล์นี่แหละที่ทำให้ลูกสอบตก” ภรรยา “???” คำสนทนานี้จัดเป็นปฏัจฉวาทีข้อใด
- ก. ถือเอาลักษณะบังเอิญ
- ข. อ้างสิ่งสัมบูรณ์
- ค. สรุปลงข้ออ้าง
- ง. อ้างเหตุผลนอกประเด็น
13. “การให้ทรัพย์สินที่เก็บได้คืนเจ้าของเดิมถือว่าเป็นความยุติธรรมเพราะความยุติธรรมก็คือการให้ทรัพย์สินที่เก็บได้คืนเจ้าของเดิม” คำพูดนี้ เป็นปฏัจฉวาทีในข้อใด
- ก. สรุปลงข้ออ้าง
- ข. สรุปลงข้อเท็จจริง
- ค. ทบทวนปัญหา
- ง. อ้างเอาสิ่งไม่ใช่ตัวแทนมาสรุป
14. “ถ้าเป็นเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์แล้วเป็นพระที่กินหมาก, เป็นพระที่กินหมาก, เพราะฉะนั้น เป็นเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์” คำพูดนี้จัดเป็นปฏัจฉวาทีในข้อใด
- ก. อนุสนธิผิด
- ข. อ้างสาเหตุผิด
- ค. คำถามตั้งประเด็นซ้อน
- ง. คำถามตั้งประเด็นนำ
15. “เมื่อเข้าพบพระ 4 รูปช่างไม่เป็นมงคลเอาเสียเลย...พอกลับถึงบ้านก็เจอเมียดำ...บอกว่ากูเอาแต่เล่นไฟไม่ช่วยทำมาหากิน” คำพูดนี้จัดเป็นปฏัจฉวาทีในข้อใด
- ก. อนุสนธิผิด
- ข. อ้างสาเหตุผิด
- ค. สรุปลงข้ออ้าง
- ง. หลงถือเอาลักษณะบังเอิญ
16. กำนันสอบสวนหญิงสาวคนหนึ่งต่อหน้าชาวบ้านบนศาลาซึ่งหญิงสาวนี้ถูกกล่าวหาว่ามีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับเจ้าอาวาส โดยถามว่า “เขาว่าเอ็งมาหาหลวงพ่อดอนประมาณสี่ทุ่มแล้วกลับประมาณตีสี่ทุกวัน... อันนี้มันไม่ใช่...ใช่ไหม” คำพูดนี้จัดเป็นปฏัจฉวาทีในข้อใด
- ก. คำถามเกินข้ออ้าง
- ข. คำถามตั้งสาเหตุผิด
- ค. ตั้งคำถามซ้อน
- ง. ตั้งคำถามนำ

17. ลูกชาย “พ่อครับถ้าฆ่าไก่ในชาตินี้ ก็จะเกิดเป็นไก่ ในชาติหน้าใช่ไหม” พ่อ “ใช่” ลูกชาย “งั้นฆ่าปลาใน ชาตินี้ก็ต้องเกิดเป็นปลาในชาติหน้านะสิ” พ่อ “ใช่” ลูกชาย “ถ้าชาติหน้าผมอยากเกิดเป็นพ่อละครับ” พ่อ “ ??? ” คำสนทนานี้จัดเป็นลักษณะของปฏิจจวาทีในข้อใด
- คำถาม ไม่ตรงประเด็น
 - คำถามเกินข้ออ้าง
 - ตั้งคำถามซ้อน
 - ตั้งคำถามนำ
17. ตั้มพูดว่า “คุณเห็นป้ายที่เขาเขียนใหม่ว่าไม่ควรดื่ม สุราในขณะที่ขับรถ” ตันพูดว่า “ทำไม...ลองให้เหตุผล สิ” ตั้ม ..“เพราะมันอาจทำให้เหล้าของคุณหกได้นะสิ... เสียหาย” ตัน...“???” เป็นปฏิจจวาทีข้อใด
- สรุปเกินข้ออ้าง
 - สรุปไม่ตรงประเด็น
 - เปรียบเทียบคิดแง่
 - อ้างเอเลิงไม่ใช่ตัวแทนมาสรุป
18. ชายคนหนึ่งพูดกับข้าราชการคนหนึ่งว่า “คุณไม่ ต้องพูดอะไรทั้งนั้น...อ่านคุณามสกุลผมซะแล้วจะรู้ว่า ผมเป็นลูกใคร...หลังจากนั้นแล้วทำตามที่ผมบอก” คำพูดนี้จัดเป็นลักษณะของปฏิจจวาทีในข้อใด
- เถียงแบบอ้างพิธีรีตอง
 - เถียงแบบอ้างเรื่องส่วนตัว
 - เถียงแบบอ้างสาเหตุผิด
 - เถียงแบบอ้างอำนาจ
19. “นายทวิศักดิ์ เป็นคนเจ้าชู้ถ้าเป็นรัฐมนตรีพาณิชย์ แล้วต้องทำให้ประเทศล่มจมแน่นอนเลย” คำพูดนี้ จัดเป็นปฏิจจวาทีในข้อใด
- เปรียบเทียบคิดแง่
 - โจมตีเรื่องส่วนตัว
 - อ้างสาเหตุผิด
 - สรุปเกินข้ออ้าง
20. ตำรวจ “คุณขับรถฝ่าไฟแดง” คนขับรถ “คุณตำรวจ จะจับผมไม่ได้นะ เพราะผมอยู่บ้านนอก นาน ๆ เข้าใน เมืองครั้งหนึ่ง” คำสนทนานี้จัดเป็นปฏิจจวาทีในข้อใด
- อ้างความไม่รู้ของตนเอง
 - อ้างความไม่รู้ของผู้อื่น
 - ขอความเห็นใจ
 - เล่นแง่อย่างผิด ๆ
21. “อาตมาขอขมาทศบาลเกรด 4 ในรายวิชานี้เถิด โยม อาจารย์ เพราะว่าอาตมาเป็นพระสังฆาธิการมาเรียน ตอนอายุมากแล้ว” คำพูดนี้จัดเป็นปฏิจจวาทีในข้อใด
- เปรียบเทียบคิดแง่
 - เล่นแง่อย่างผิด ๆ
 - ก. ค. เถียงแบบอ้างอำนาจ
 - ขอความเห็นใจ
22. กรรมการผู้เสนอเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมท่านหนึ่งกล่าว ว่า “ท่านผู้นี้มีพระคุณกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยมากครับ หวังว่าคณะกรรมการคงจะมีมติ ให้คุณผู้บัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ท่านนะครับ” ข้ออ้างใน เหตุการณ์นี้จัดเป็นปฏิจจวาทีแบบใด
- เถียงแบบอ้างอำนาจ
 - ขอความเห็นใจ
 - อ้างความเกรงใจ
 - อ้างพิธีรีตอง
23. “พรรคผมได้รับเลือกมาเป็นเสียงข้างมากในสภา พรรคคุณอย่ามาเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับ พรรคผมนะครับ...มันเสียมรรยาท” ลักษณะของคำพูด นี้จัดเป็นปฏิจจวาทีแบบใด
- เถียงแบบอ้างอำนาจ
 - อ้างพวก
 - อ้างประชาชน
 - อ้างความเกรงใจ
24. พระอาจารย์ “ธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ” นักเรียน “พระอาจารย์ครับ ที่ผมเรียนวิทยาศาสตร์มา น้ำไม่ใช่ ธาตุ แต่น้ำเป็นสารประกอบ และดินก็มีไม่ใช่ธาตุแต่เป็น

ของประสมครับ” พระอาจารย์ “เธออย่าเป็นผู้ที่รู้ดีไป
กว่าพระพุทธเจ้าสิ...พระพุทธเจ้าตรัสว่ามันเป็นธาตุ
แล้วยังจะมาเถียงอยู่อีก” นักเรียน “???” คำพูดของพระ
อาจารย์จัดเป็นปฤจฉาที่แบบใด

- ก. เเถียงแบบอ้างอำนาจ
- ข. เล่นแง่อย่างผิด ๆ
- ค. อ้างความเกรงใจ
- ง. เเถียงแบบอ้างทิสปาโมกข์

25. พระอาคันตุกะ “หลวงพ่อกับที่โยมปลูกตอนดีสิ
แล้วพูดว่า...ก็อียดกหลวงพ่อ...มันหมายความว่า
อย่างไร” หลวงพ่อ “โยมเขาทำบุญเขาก็เลยนำอ้อมมา
ถวายตอนดึก เขาจึงเรียกว่าอ้อมดึก” พระอาคันตุกะ
“มันยังไม่สว่างแล้วจะฉันได้อย่างไร” หลวงพ่อ “ที่นี่
เขาทำกันมานานแล้ว” พระอาคันตุกะ “???” คำพูดของ
หลวงพ่อกจัดเป็นปฤจฉาที่แบบใด

- ก. เล่นแง่อย่างผิด ๆ
- ข. อ้างพวก
- ค. อ้างประเพณี
- ง. อ้างประชาชน

26. ผู้รับสมัคร “คุณจบมาจากสถาบันไหน” ผู้สมัคร
“มหาจุฬาฯ ครับ” ผู้รับสมัคร “ผมไม่รับครับ” ผู้สมัคร
“ทำไมครับ” ผู้รับสมัคร “ผมเคยรับมาคนหนึ่งแล้วมัน
เมาทั้งวัน คนที่จบจากสถาบันนี้ใช้ไม่ได้” คำพูดของ
ผู้รับสมัครนี้จัดเป็นปฤจฉาที่แบบใด

- ก. เล่นแง่อย่างผิด ๆ
- ข. สรุปลเกินข้ออ้าง
- ค. สรุปลไม่ตรงประเด็น
- ง. อ้างจำนวน

27. ประธานกรรมการ “ผมดูผลของการสอบสัมภาษณ์
แล้ว คุณให้คะแนนผู้เข้าสอบคนนี้สูงผิดปกติจากคน
อื่น ๆ เพราะอะไร” กรรมการสอบ... “เพราะเป็นคนที่
สนิทกันมานานครับ” เหตุผลของกรรมการสอบคนนี้เป็น
ปฤจฉาที่ในข้อใด

- ก. อ้างพวก

ข. อ้างแบบลำเอียง

ค. อ้างเอาสิ่ง ไม่ใช่ตัวแทนมาสรุป

ง. เล่นแง่อย่างผิด ๆ

28. “ควรเลิกสอนวิชาตรรกศาสตร์ในหลักสูตรได้แล้ว
เพราะตอนไหนง่ายเรารู้กันหมดแล้วด้วยสามัญสำนึก
ตอนไหนยากอาจารย์อธิบายเท่าไรก็ไม่เข้าใจ” จัดเป็น
ลักษณะของปฤจฉาที่ในข้อใด

- ก. เปรียบเทียบผิดแง่
- ข. เล่นแง่อย่างผิด ๆ
- ค. สรุปลไม่ตรงประเด็น
- ง. อ้างสาเหตุผิด

29. จำชาติกล่าวกับผู้กำกับว่า “รู้สึกเป็นเกียรติที่ท่านมา
เป็นประธานในงานวันเกิด ผมขอสมนาคุณท่านด้วย
รถยนต์ประจำตำแหน่งท่านหนึ่งคันและปีนี้ผมขอสอง
ชั้นนะครับท่าน” คำพูดจำชาติเป็นลักษณะของปฤจฉ
วาที่ในข้อใด

- ก. เล่นแง่อย่างผิด ๆ
- ข. อ้างพิธีรีตอง
- ค. อ้างประเพณี
- ง. อ้างความเกรงใจ

30. “การดื่มสุราเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย
เพราะคนในสังคมที่ไหน ๆ เขาก็ดื่มสุรากันทั้งนั้น”
เป็นปฤจฉาที่ในข้อใด

- ก. อ้างพิธีรีตอง
- ข. อ้างพวก
- ค. อ้างสาเหตุผิด
- ง. อ้างจำนวน

เอกสารอ้างอิงประจำบท

- กิริติ บุญเจือ. **ตรรกวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2532.
- _____. **ตรรกวิทยาสัญลักษณ์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- จิตรา ทับแสง. **ตรรกวิทยาทั่วไป**. (กรุงเทพฯ: หจก. ไอเดีย สแควร์. ม.ป.ป.).
- จ่านง ทองประเสริฐ. **ตรรกศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.
- ชเอิญศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา และ วิโรจน์ นาคชาติ. **การใช้เหตุผล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- บรรจง โสคติ. **การใช้ตรรกะในวิธีการสอนของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท)** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2546.
- บุญมี แทนแก้ว. **ตรรกวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2532.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. **การใช้เหตุผล : ตรรกวิทยาเชิงปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2541.
- พระยาไพศาลศิลปศาสตร. **ตรรกวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.
- ลำดวน ศรีมณี. **ตรรกศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ม.ป.ป.
- วีระ สมใจ. **ตรรกวิทยา. ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์**, 2538.
- สิทธิ บุตรอินทร์. **ตรรกศาสตร์ วิชาการใช้เหตุผล**. สาขาวิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2522.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์, 2545.
- อมร โสภณวิเศษจวงศ์. **ตรรกวิทยานิรนัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2530.
- อุดม บัวศรี. **ตรรกศาสตร์เบื้องต้น**. ขอนแก่น; โครงการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, 2543.